

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

9. leto / številka 10

V Celovcu, dne 7. marca 1957

Cena 1.50 šilinga

Zmošta in resnica

V zvezi z volitvami na Poljskem, ko so katoličani s svojimi škofi na čelu podprli komunista Gomulko, so nekateri, ki radi ribarijo v kalnem, začeli znova govoriti o novem razmerju med vero in komunizmom, o sodelovanju ali celo „aktivni koeksistenci“ med obema. Po deželah zapadne Evrope je bilo znano novo kampanjo ponujene roke komunistov katoličanom, znova so se v časopisju in revijah komunističnih strank pojavili članki o potrebi „razgovora“ ali „dialoga“, kar bi dobesedno in najbolj točno pomenilo dvogovor. Toda dosedaj je to ostalo le samogovor komunistov. Značilno je tudi, da so le samogovor komunistov.

Zato je prav, da si znova priključimo v spomin načelno stališče sv. Stolice ter naših škofov. Res je napačno istovetiti komunizem in religijo kot dve zgolj politično nasprotujoči si sili. Cerkev je mistično telo Njega, ki je sicer rekel, da je Kralj, a „njegov kraljestvo ni od tega sveta“. Zato se Cerkev kot duhovna sila in verska skupnost skrbno izogiba vključevanja v trenutne politične tabore, ki jih pač ločimo v komunističnega in protikomunističnega. Naloga Cerkve je namreč borba za duše ter njih priprava za nadzemsko življenje. Zato Vatikan nima nobenega zastopnika v recimo ... Atlantskem paktu in drugih podobnih prvenstveno političnih organizacij, zato v papeževih govorih ne beremo nikoli obsodb ali političnih izjav Bulganina ali Hruščeva in drugih, pač pa vedno znova obsoja komunizem kot nauk, ki zanika Boga in nenehoma sv. stolico opozarja na krivice, preganjanja in in zlorabe oblasti komunističnih režimov, ki preganjajo Cerkev, škofo, duhovnike in vernike, obenem pa obsoja teptanje osnovnih človeških pravic, ki jih je Bog položil v človeško naravo; to so pravice, do osebne svobode in dostojanstva človeške osebnosti, ki gre do Adamovim potomcem vsled tega, ker so „podobna božja“.

Še pred kratkim je papež Pij XII. spričo zapekljivih sovjetskih spevov o mirni koeksistenci dejal: „Med pravico in krivico ne more biti koeksistence“.

In v zvezi s ponudbami „dvogovorov“ je že lani zapisala ugledna revija „Civiltà Cattolica“, ki jo izdajajo jezuiti v Rimu, je razgovor z organiziranim komunizmom v resnici brezkoristen, kajti le-ta se ni nikdar odpovedal svojim naukom, ki tajijo Boga, se tudi „ni odpovedal svojim načrtom za svetovno revolucijo in zato ni nehal biti prav tako nevaren, kot je bil doslej“.

Toda katolištvo se ne zapira v doktrinarni ekskluzivizem. Po starem cerkvenem načelu, da je v vsaki zmoti tudi delec resnice, se vprav v zadnjem času odlični predstavniki katoliške znanosti intenzivno pečajo z nauki komunizma. Tako je izšla pred dobrim letom knjiga odličnega poznavalca komunizma p. Vetterja, (ki je pred časom imel tudi zelo zanimivo predavanje v istem predmetu v Celovcu): „Krščanstvo v atomski dobi“, ki z mirnostjo, skoraj bi rekli dobro voljo razčlenja komunistične nauke. Da je zavrnjen komunizem kot svetovni nazor, ki zanika obstoj Boga in si postavlja v svoj program preganjanje vere, ni nobenega dvoma. Odkloniti je treba tudi nazor, da le materialne, snovne sile proizvodnega postopka določajo človeško življenje in zanikanje duhovnih sil kot oblikovalk človeštva. To so zmote in tu si ni moč misliti nobene „koeksistence med zmotu in resnico“.

Nekaj drugega so pa nauki „socializma“, iz katerega izhaja komunizem o ureditvi nekaterih panog družabnega življenja. Teh novodobni katoliški nauk ne zavrača v celoti, ampak v koliko stremijo za pravičnejšo, enakomernejšo razdelitev dobrin, jih celo odobrava, kot je to brati v nedavnem „socialnem pismu“ avstrijskih škofov.

Vprav za to objektivno oceno sodobne politične in družbene problematike v današnjem nemirnem svetu je značilno pismo, ki ga je sv. oče pisal lani nadškofu v Augsburgu ob priliki proslave obletnice zmage kristjanov nad pagani. V bitki pri Augsburgu je leta 1156 cesar Oto I. premagal pagane, vendar jih ni po stari babarski navadi uničil, ampak jih je spreobrnil h krščanstvu. Kajti vera se bori proti zmoti, ne stremi pa za uničenjem tistih, ki v zmoti tavajo. Ne, res je prav nasprotno, hoče jim pomagati, da pridejo iz lastnega spoznanja na pravo pot. V tem duhu je treba tudi presojeti stališče Cerkve v današnjem nasprotju med Vzhodom in Zahodom.

Zagata na Bližnjem Vzhodu

Po dolgem in trdovratnem odporu je minuli ponedeljek izraelska vlada morala kloniti pod pritiskom zahteve Združenih narodov in Amerike po brezpogojni izpraznitvi spornega pasa pri Gazi ter dveh otočkov v Akabskem zalivu, edino, kar je še ostalo v posesti izraelske armade po vojaško zmagovitem, a politično poraznem bliskovitem pohodu na Sinajskem polotoku.

Vlada Ben Guriona v Tel-Avivu je napovedala umik svojih čet sicer formalno brezpogojno, vendar je svojo napoved opremila z vrsto pričakovanj, o katerih meni, da se bodo izpolnile in izgleda, da je v tem smislu dobila potrebna zagotovila od Amerike, čeprav ameriški zunanji minister Dulles trdi, da niso dali nobenih garancij.

Ta napoved je zbudila veliko nevoljo v Izraelu, kjer javnost meni, da je Ben Gurion bil preveč mehak. Zato sta dve politični

stranki izstopili iz vlade, tako da se je sedanja vladna večina v parlamentu zmanjšala na en sam glas, pa še ta je negotov.

V ameriški javnosti je trdovratno vztrajanje vlade po izpraznitvi pasa pri Gazi nalezlo na neugoden odmev, posebno ker so v Ameriki Zidje politično zelo močni in vplivni. Pa tudi nežidovski krogi so upravičeno kritizirali politiko vlade, ki je praktično šla zgolj v prid egiptovskega diktatorja Nasserja. Ta pa zaradi tega Amerikancem ni prav nič hvaležen, ampak še vedno poskuša z naslonitvijo na sovjetsko vlado izigravati oba svetovna politična tabora v svoj prid.

Razvoj na Bližnjem vzhodu je poln neznanj in kazno je, da bo v bodoče to področje najbolj vroče pozorišče „hladne vojne“, upati je le, da se ne spremeni v ognjeno. (Glej več o tem na 2. strani spodaj.)

Afrika prihaja k politični zrelosti

Včeraj je v mestu Akra, na zapadni obali Afrike bil velik dan. Iz zemljevida Afrike je izginila angleška kolonija „Zlata obala“ in nastala je samostojna država „Ghana“. In to na miren način, ob prisotnosti vojvodinje Kentske, kot predstavnice angleške kraljice, ki bo odslej tudi „kraljica Ghane“. To je edini stik, ki bo novo državo še vezal z Anglijo. S tem se je zaključil razvoj večih stoletij, odkar so leta 1620 pristali na tem koščku afriške obale angleški pustolovski mornarji, ki so iskali zlato. Sledili so jim trgovci, ki so ustanovili malo naselbino in začeli z domačimi zamorci trgovino, to je zlato in slonovo kost za ničvredne steklene predmete, ki so jih zamorci rabili za okrasje. Odtod ime „Zlata obala“. V sedemnajstem stoletju je bila „Zlata obala“ središče trgovine s sužnji, ki so jih Angleži lovili v notranjosti in potem s svojimi ladjami prodajali v Severno Ameriko ondodnim lastnikom plantažnih nasadov.

Toda časi so se spremenili. Trgovina s sužnji je izumrla. Za trgovci in pirati so prišli na „Zlato obalo“ angleški uradniki, sodniki in učitelji. Začeli so odkrivati naravna bogastva dežele, ustanavljati šole. Položili so tudi temelje javne uprave po evropskem vzorcu.

Ozemlje, ki meri 91.000 kvadratnih kilometrov, (je torej skoraj trikrat večje kot Av-

strija), ima pa samo 4 milijone prebivalcev, (nekaj več kot polovico avstrijskega prebivalstva). Prebivalstvo „Zlate obale“ tvorijo različna plemena brez skupne državne in kulturne tradicije. Šele v zadnjih petdesetih letih so iz primitivnega divjaškega življenja prešli na naprednejše življenjske načine, ki se postopoma približujejo evropskemu vzorcu. Danes zboruje v Akri, prestolnici „Zlate obale“, svobodno izvoljen parlament, v katerem se sicer predstavniki raznih pokrajin in plemen med seboj kregajo, toda kljub temu so si izglasovali napredno ustavo po evropskem vzorcu. Ministrski predsednik je črnc dr. Nkumrah, ki se je bil šolal na angleških in ameriških univerzah in je prepričan pristaš svobode in demokracije. Kot nekateri najboljši prijatelji Angležev, je tudi on nekaj časa prebil po angleških ječah.

Včerašnji praznik v Akri, ki je obenem rojstni dan nove, črnske države, je kljub majhni površini te države in malemu številu njenega prebivalstva važen svetovno-politični datum. Kajti od uspeha ali neuspeha „Ghane“, (to je ime nekdanjega zamorskega kraljestva na tem ozemlju), zavisi usoda mnogih drugih evropskih kolonij v Afriki in končno mir in napredek v tem delu sveta, ki skriva v sebi še neslutene naravne zaklade in možnosti razvoja.

V Celovcu: Slovenski napisi dol!

Zlikovci, ki so doslej ostali neznani, so razbili in odnesli dvojezične napise slovenskih organizacij v Gasometergasse 10 v Celovcu. Da je to „kulturno“ dejanje bilo izvršeno po namogu gotovih organizacij, ni težko dvomiti. To so tisti elementi, ki so prenesli vse tujejezične napise zasedbenih oblasti, ki pa ne morejo trpeti enega slovenskega ali dvojezičnega napisa. Če so Salzburger Nachrichten zapisale, da je proti slovenskim izzivanjem pač sledilo nasilje, tedaj so pač enkrat odkrito povedale, kakšen pravni red si želijo v Avstriji.

Označevanje barbarskega tabloklatilstva kot „razumljive reakcije“ na neobstoječa izzivanja pa nas čudno spominja na nekdanje čase žalostnega spomina, ko je „od usode pozvani vodja“ s pomočjo svojih tukajšnjih priganjačev v imenu „ljudstva“ strahoval deželo. — Ali pa na časovno bližje dogodke, ko se vzhodno od Nickelsdorfa tudi vsemogoče reči dogajajo v imenu „ljudstva“.

Ne smejo si pa ti ljudje misliti, da se bo mo Slovenci tega ali drugačnega prepričanja ustrašili zaradi tovrstne gonje.

Bilo je pred 19 leti, ko so razni „kreislei-

terji“ dirjali po deželi in ugotavljali, da je slovenski napis nezdružljiv z nemškimi značajem dežele.

Kdor danes še računa, da se bodo vrnila prilike leta 1937-38 se moti. Kdor pa zavrača nerazsodno mladino na to pot, škoduje tudi resničnemu interesu nemškega prebivalstva.

Gospodje, kar po tej poti naprej, tako boste najbolje vsemu svetu dokazali, da manjšina, kateri so zagotovljene pravice v državni pogodbi, v državi nima nobene zaščite svojih pravic.

HITLERJEVA GLAVA v bronu je edini kip, ki ga poseduje mestni muzej v Nashville (USA). Še tega je mesto pridobilo tako, da so ga njegovi mladi meščani, ki so služili vojake v Nemčiji, iz Hitlerjeve vile v Berchtesgadenu prinesli s seboj, ki so se povrnili v domovino. Ali so zanj kaj plačali, poročilo ne pove, pač pa pravi, da je protestiralo Združenje bivših bojnikov proti skoposti nashvillskih mestnih očetov, ki nočejo dati na razpolago občinskega denarja za ureditev in opremo muzeja.

- K R A T K E V E S T I -

POPLAVE V FRANCIJI so povzročile veliko škodo, ker so nekatere reke zaradi tajajočega se snega v gorah prestopile begove. Seina, ki teče skozi Pariz, je narasla za celih pet metrov. Vendar zaenkrat ni nevarnosti, da bi poplavlila ulice, ker teče v globoki strugi. Pač pa je preplavila polja v bližini mesta Meluna, južno od Pariza. Reka Rhone je poplavlila široke predele v bližini Lyona, znanega središča tekstilne industrije.

PET RAZISKOVALCEV podzemskih jam, ki so se bili spustili v znamenito „Hudičovo jamo“ blizu Staldena v Švici, so po 115 urah zmrzovanja v mračnih globinah rešili iz vlažne ječe. Reševanje je bilo posebno oteženo zaradi narasle vode, ki je zamašila ozke prehode med jamami. Šele ko je vodna gladina nekoliko upadla, so reševalci z gumijastimi čolni mogli prodreti do znanstvenikov, ki so se nahajali na obali okrog 250 metrov dolgega podzemskega jezera.

PEŠ HODIJO ZAMORCI v naselju Alexandra pri Johannesburgu v Južni Afriki, ki so stopili v stavko v protest proti povišanju cen na avtobusih. Policija je celo aretirala nekaj privatnih avtomobilistov, ki so brezplačno sprejemali na svoja vozila zamorce. Hodijo vsak dan okrog 20 kilometrov daleč na delo.

PRINC BERNARD, soproga nizozemske kraljice Julijane, je minulo soboto z letalom Covair F-102a „predri“ zvočni zid, to je, hitreje je letel kot zvok. S tem je postal član društva poskusnih pilotov tovarne letal Convair. Kot znano, je princ, ki je nemškega pokolenja (iz rodovine Lippe-Biesterfeld), v zadnji vojni služil kot pilot v angleškem vojnem letalstvu in sodeloval pri obrambi Londona pred napadi „Luftwaffe“.

Postno pastirsko pismo krškega škofa

Krški škof dr. Köstner je ob začetku postne dobe izdal na pastirsko pismo, v katerem poziva vse svoje škofljane k samopremagovanju, odpovedi in pokori. „Zal se mnogim te besede tuje, komaj jih razumejo, da, celo odklanjajo jih kot zastarele“ in se iz dneva v dan udajajo čezmernemu uživanju zemskih dobrin. Prevzvišeni navaja v številkah strašne posledice tega ravnanja: V letih med 1953 in 1956 je vrednost popitih alkoholnih pijač v Avstriji narasla od 3,6 milijona na 4,5 milijona šil. In posledice čezmerne uživaželjnosti: V Avstriji imamo 40.000 kroničnih pijancev pod zdravniško kontrolo; od moških bolnikov, ki so bili sprejeti v dunajsko kliniko za duševne bolezni, je 57 odst. moških. — Po drugi strani pa propada družinsko življenje, smisel za delo, za samopremagovanje in plemenito ljubezen.

Naš nadpastir nato v plemenitih besedah razlaga pomen žrtve in odpovedi in pri tem navaja vzore mater, redovnikov in mladih ljudi, ki posvečajo svoje življenje Bogu in bližnjemu.

Končno nakazuje pot za pridobitev potrebnih kreposti za pravo krščansko življenje. To je predvsem vzgojna naloga družine in šole. V luči krščanskega nauka je razložen tudi globlji pomen postne postave, ki naj bo odpoved nekaterim materialnim dobrinam iz ljubezni do našega Odrešenika na dan njegove smrti na križu, ki jo je postal za naše odrešenje. Tudi miloščina in potrpljenje spadata k živemu krščanstvu.

Pismo zaključuje s pozivom na povratek k večnim vrednotam krščanstva, „zakaj razodela se je milost božja, ki prinaša zveličanje vsem ljudem, uči nas, da se odpovemo brezbožnosti in posvetnim željam in na tem svetu trezno in pravično in pobožno živimo.“ (Tit 2, 11. 12)

Politični teden

Po svetu . . .

Mollet v Washingtonu

Francoski ministrski predsednik Guy Mollet je minuli teden obiskal Washington. Je to — po izbruhu sueške krize in anglo-francoskem polomu v Egiptu — prvi obisk kakšnega odgovornega predstavnika francoske vlade v Ameriki.

Čeprav obisk ni odstranil vseh oblakov, ki so zameglili oči ameriško-evropskega prijateljstva in zavezništva, pa izgleda, da toplejše sape le polagoma preganjajo oblake zagrenjenosti in nezaupanja. Francija polaga posebno težnjo na ameriško prijateljstvo, kajti zaradi nameravanega zmanjšanja britanskih čet v Nemčiji se bojijo v Parizu, da utegne zapadna Nemčija po upostavitvi svojih vojaških sil postati v Evropi premočna.

Velika Britanija namerava odpoklicati del svojih čet iz Nemčije in je v tem smislu obvestila svoje partnerje v Atlantskem paktu. Posebno Francija se upira zmanjšanju angleškega vojaškega kontingenta na evropski celini, pa tudi ostale članice atlantske obrambne organizacije niso s tem nameranim ukrepom zadovoljne. Italija, posebno pa Belgija in Nizozemska se prav nič ne veselijo dne, ko bi naj namesto ameriških in britanskih čet v Porenju nastopile straže proti sovjetski napadalnosti nemške čete. Izgleda, da namerava Velika Britanija do zadnjega vztrajati pri svojem sklepu, ki ga utemeljuje s svojim slabim gospodarskim stanjem in potrebo po prilagoditvi svojih vojaških sil modernemu atomskemu vojskovanju. Vendar je Velika Britanija po Atlantski pogodbi vezana na pristanek svojih zaveznikov. Sliši se tudi o kompromisnih predlogih, namreč, da Združene države in Nemčija prevzameta del stroškov za vzdrževanje angleških čet v Nemčiji, zadeva, ki je že več let predmet spora med bonnsko in londonsko vlado in sta jo vedno odlagali za kasnejši sporazum. Angleži namreč upravičeno trdijo, da njihovi vojniki z denarjem angleških davkoplačevalcev stražijo nemško državno varnost, medtem pa Zapadna Nemčija denar, ki bi ga morala v minulih letih izdati za vojsko, vtaknila v razvoj industrije, ki že konkurira Angležem.

Nemški argument, s katerim je finančni minister odklanjal plačevanje stroškov angleških vojaških sil v Nemčiji, je bil ta, da Angležev nihče ni klical in da pač mora vsaka država svoje ljudi sama vzdrževati, kajti Zapadna Nemčija ni več zasedeno ozemlje, ampak suverena država. Sedaj pa, ko Angleži sami hočejo oditi, pa ima celo bonnska vlada pomisleke proti njihovem preuranjenemu odhodu, se utegne tudi finančni minister omehčati. Kaka razlika v primeri s prvimi povojnimi leti, ko so bili

vsi zidovi polni velikanskih napisov „Tommy go home“ (Marš domov).

Razmerje med Avstrijo in Madžarsko se zaostruje

V Budimpešti je Kadarjeva vlada dala s policijo obkrožiti vilo, v kateri se nahaja avstrijsko poslaništvo. Vsakega Madžara, ki obišče poslaništvo, takoj pred vrati policija aretira in odpelje v bližnjo hišo, kjer policisti na mestu zaslišujejo zapornike, nato pa jih naložijo na avtomobile in odpeljejo neznano kam. Celo uradnike poslaništva ter soprogo samega poslanika dr. Peinsippa so policisti nadlegovali. Poslanik je ponovno energično protestiral pri madžarskem zunanjem ministrstvu in dosegel umik policijske blokade.

Raab: »Kje so človečanske pravice . . .«

Tudi sicer sovjetski in madžarski tisk še vedno prinašata gorostasne obdolžitve proti Avstriji, češ da je kršila nevtralnost. Zvezni kancler Raab je vse te obdolžitve v svojem nedeljskem govoru ostro zavrnil kot neresnične. Dejal je med drugim, da se Avstrija strogo drži nevtralnosti, pač pa da „so naše simpatije na strani ljudi in ne na strani tankov in strojnih pušk.“ Ugotovil je, da Madžarska krši osnovne človečanske pravice, ki so zajamčene v Listini Združenih narodov in pristavil: „Pogrešamo še vedno izjavo madžarske vlade o njenem stališču glede človečanskih pravic. Ta bi bila za nas bistveno zanimivejša. Potem nam ne bi bilo več treba poslušati streljanja na naši meji in ranjenih beguncev, ki so se s poslednjimi silami rešili na avstrijsko ozemlje, odpremeljati v bolnice.“

. . . in pri nas v Avstriji

Tretjega ne bo . . .

namreč tretjega kandidata pri volitvah državnega predsednika, čeprav se nekateri krogi zelo trudijo, da bi pridobili kako v širši javnosti znano osebnost za kandidaturu. Po vestih iz krogov Ljudske stranke (OeVP) so bili baje socialisti prav posebno zainteresirani na tem, da se pojavi še tretji kandidat poleg dosedanjih dveh, prof. Denka, ki ga podpirata Ljudska stranka (OeVP) in „neodvisneži“ (FPOe) ter podkanclerja dr. Schärfa, ki je kandidat socialistične stranke (SPÖ). Ta kandidat bi po teh mnenjih naj odzval glasove kandidatu OeVP — FPOe. Nekaj časa je na Dunaju deloval celo poseben „nestrankarski“ odbor, ki se je trudil, da pridobi univ. prof. Schönbauerja za kandidaturu, toda vprav minuli teden je prof. Schönbauer dokončno odločil, da ne kandidiral, ker ne obstoje potrebni pogoji za njegov nastop. Tako se bo, kot izgleda, borba odigravala le med obema kandidatom velikih strank.

ŽIVLJENJE V GAZI

Obmejni pas pri mestu Gazi je ozek trak arabskega ozemlja vzdolž Sredozemskega morja. V širino meri le dobrih deset kilometrov, a kot 40 km dolg ozek klin se zajeda v izraelsko ozemlje. Iz Gaze je samo 70 kilometrov do Tel-Aviva, izraelske prestolnice, to je dobro uro vožnje z avtomobilom (ali pa nekoliko več s — tankom), dočim je Kairo, prestolnica Egipta oddaljena dobrih 300 kilometrov. Skupno število stalno naseljenih prebivalcev na področju Gaze je 80.000. Toda razen pomarančnih nasadov nima prebivalstvo kakih pomembnejših virov za preživetje. Le 30.000 ljudi bi v normalnih razmerah moglo ozemlje samo prerediti. Ostalih 50.000 stalnih naseljencev je odvisnih na pomoč od zunaj. K tem pa je treba prišteti še 220 tisoč arabskih beguncev, ki so se na to malo ozemlje zatekli ob ustanovitvi izraelske države leta 1948.

Le preradi pozabljamo, da je takrat ta država nastala po krvavi judovsko-arabski vojni. Po posredovanju Združenih narodov je takrat bilo sklenjeno premirje in so bile začrtane provizorične meje. Skrb za begunce je prevzela posebna ustanova Združenih narodov, vendar vsi poskusi za rešitev tega vprašanja, tako da bi begunce preselili kam drugam, so propadli. Večina Arabcev namreč hoče nazaj na svoje domove, ki ležijo onstran mejne črte, v Izraelu. Iz teh taborišč so skozi leta odhajale ponoči preko meje skupine oborožencev, ki so zažigale hiše, poganjale z dinamitom v zrak mostove in obstreljevale novonastala judovska naselja. Pri bliskovitem izraelskem pohodu preko Sinajskega polotoka so izraelske čete seveda

Amnestija za »bivše naciste«

je bila sedaj vendarle sprejeta v parlamentu. Vse „bivše naciste“ bodo sedaj „rehabilitirali“, kot se temu pravi v strokovnem jeziku; pomeni pa to, da jim bodo povrnilo vse premoženje, ki jim je bilo ob koncu vojne zaplenjeno, vso raznovrstno „škodo“, ki so jo utrpeli, povrnilo se bodo nazaj na svoja stara službena mesta, v kolikor pa so že prestari, pa bodo dobili polne pokojnine, kot da se v letih 1938—45 ni pri nas ničesar zgodilo. Časopisje obeh strank tekmuje v hvaljenju tega zakona, ki naj poravnava bivšim nacijem storjene „krivice“. — O drugih krivicah, ki so se tudi zgodile, pa še niso poravnane, to časopisje molči.

Južna Tirolska: Italijanska vlada je odgovorila

na protestno noto, ki jo je avstrijska vlada že pred več meseci izročila v Rimu. Odgovor je zelo dolg in so ga v dunajskem zunanjem ministrstvu več tednov podrobno študirali. Minuli teden pa je dr. Gschnitzer, državni tajnik v zunanjem ministrstvu, v čigar resor spadajo južnotirolske zadeve, v nekem govoru izjavil, da je italijanski odgovor sicer vljuden in v pomirljivem duhu sestavljen, vendar pa ga njegova vsebina v celoti nikakor ne zadovoljuje. Po njegovem mnenju Italijani trdijo, da imajo Južni Tirolci itak v glavnem vse pravice, ki jim gre do po avstrijsko-italijanski pogodbi iz leta 1946, treba bi se bilo morda podrobno dogovoriti glede nekaterih posameznih manjših vprašanj. Napovedal je, da bo avstrijska vlada še vnaprej pozorno zasledovala položaj na Južnem Tirolskem in se zavzemala za pravice nemške jezikovne manjšine.

Na Štajerskem gre volilna borba proti višku

Bližnje volitve v štajerski deželni zbor so se spemile v dvoboj med obema koalicijskima strankama. Tudi novouvedeni uradni volilni listek povzroča hudo kri. Ta glasovnica bo namreč nadomestila dosedanje glasovnice posameznih strank. Volilo se bo tako, da bodo volilci morali s prečrtanjem izločiti tiste stranke, za katere ne mislijo oddati svojega glasu. Pri štajerskih socialistih je zbudila veliko jezo poteza OeVP, ki se je za uradni volilni listek prijavila kot „Die Oesterreichische Volkspartei“, s čemer je dosegla, da je njeno ime na prvem mestu na volilnem listku, pred socialisti (SPOe) in tudi pred svobodneži (FPOe), ki sta se prijavili brez „Die“.

Jugoslovanski poslanik na Dunaju

je odšel v Beograd na poročanje. Po poročilih avstrijskega časopisja se namerava dalj časa tam zadržati. Med drugim bi naj predmet njegovih posvetovanj tvorilo tudi ohladitev jugoslovansko-avstrijskih prijateljskih odnosov, ki se je pojavila po likvidacijah nekdanjega avstrijskega premoženja na jugoslovanskih tleh. — V okviru svojega zunanjepolitičnega referata pred jugoslovanskim zveznim parlamentom je pa zunanji minister Koča Popović poudaril željo beograjske vlade po poglobitvi odnosov med obema sosedama in je označil vprašanje nekdanjega avstrijskega premoženja v Jugoslaviji kot „hipoteko“, ki je obremenjevala medsebojne odnose in zato smatra jugoslovanska vlada izvršeno likvidacijo kot odstranitev tega bremena.

skušajo upeljati v izvozno trgovino z oranžami moderne higijenične metode pri izbiri in pakiranju blaga.

Kljub naporom izraelske vojaške uprave namreč prebivalstvo še doslej ni občutilo kakih posebnih splošnih blagodatí novega napredka. Vse hromi negotovost sedanjega stanja. Trgovci z oranžami ne upajo svojega blaga prodajati preko Izraela v inozemstvo, kajti vedo, da bi jim v primeru povratka Egiptčanov šlo za kožo.

Dopisnik omenjenega lista je prinesel s seboj tudi nekaj egiptovskega denarja. Stopil je v neko trgovino, da nakupi cigaret. Trgovca je kljub uradni prepovedi brez obotavljanja vzel egiptovski denar, le pet piaster več je zahteval za škatlico cigaret. „Veste, odkar so Židje tukaj, dobivamo cigarete iz Egipta le po tihotapski poti. Zato stanejo več. Dobimo jih pa le.“ In še se je pritožil: „Že štiri mesece trgovina stoji. Sicer pa, z Alahovo pomočjo bodo Judje nekoga dne morali iti.“ je pristavil in pogledal proti nebu.

Minuli ponedeljek se je Izrael vdal pritisku Združenih narodov in napovedal umik svojih čet, ki jih bodo nadomestile policijske čete Združenih narodov. Trgovci s cigaretami bo pa umik Izraelcev gotovo pripisal Allahu . . .

Preveč slovenskih iger za okraj. glavarja v Celovcu

Okrajno glavarstvo Celovec je z odlokom št. 4 K 21/57-3 odreklo dovoljenje za gledališko predstavo nepoklicnih igralcev, ki jo je hotelo prirediti Katoliško prosvetno društvo „Planina“ v Selah v Šmarjeti dne 24. 2. 1957 z utemeljitvijo, kjer se sklicuje na uredbno deželne vlade z dne 19. 5. 1912 LGBl. Nr. 21/1912 ter pravi med drugim da „po odstavku 1 omenjene uredbe lahko okrajni glavar podeli le od primera do primera izjemno dovoljenje za posamezne predstave nepoklicnih igralcev. Društvo, ki je za to dovoljenje zaprosilo, je že v decembru 1956 dobilo dovoljenje za gledališko predstavo. Od takrat sta pretekla komaj dva meseca. To kratko razdobje ni zadostno za presledek, ki si ga je zakonodajalec pri označitvi pojma „od primera do primera“ pridržal za uporabo pooblastila za izdajanje dovoljenja.“ Z drugimi besedami celovsko okrajno glavarstvo meni, da sta v dobi dveh mesecev dve slovenski igri slovenskega kulturnega društva „Planina“ v Selah preveč.

Okrajnim glavarstvom, prav posebno pa okrajnemu glavarju v Celovcu bi priporočali, da preštudira pravila slovenskih kulturnih društev, ki so vsa priznana od varnostne direkcije. Ta društva imajo nalogo, da gojijo slovensko kulturno delo tudi v igri in pesmi. Ne moremo namreč razumeti, da bi bila naloga okrajnega glavarstva, da ovira po uradni poti slovensko kulturno delo. Mnenja smo, da je gospod okrajni glavar dr. Marko storil načelni korak proti členu 7 avstrijske državne pogodbe z dne 15. maja 1955.

SLOVENC

doma in po svetu

VERONIKA MLAKARJEVA GOSTOVALA V LJUBLJANI

Mlada plesalka Veronika Mlakarjeva, ki deluje v Parizu, je v minulem mesecu gostovala v Ljubljani. Nastopila je v baletu „Labodje jezero“ ter izvirni slovenski koreografiji „Lepa Vida“.

Ljubljanska strokovna kritika je polna hvale o tej plesalki, ki se je v kratkem povzpela med vrhunske osebnosti te umetnosti v Evropi, pa se vsako leto vsaj dvakrat povrne v svoje rodno mesto in nastopi za domače občinstvo. Njen nastop v koreografiji „Lepa Vida“, ki je delo njenih staršev, plesne dvojice Pine in Pije Mlakarjeve (oba sta se po doseženih evropski slavi vrnila v domovino in tam vzgajata mladi umetniški rod), je v neki ljubljanski kritiki označen kot „posebno doživetje“. Upati je, da ta izvirna kreacija in z njo združena lepa doživetja ne bodo ostala pridržana samo ljubljanskemu občinstvu.

„VODA“ V TORONTU

„Slovensko gledališče v Torontu“ (Kanada), je sredi januarja z lepim uspehom uprizorilo v cerkveni dvorani ondodne slovenske župnije znano Vombergarjevo vesele igrice iz kmečkega življenja „Voda“. Igro je režiral g. Viljem Čekuta, nekdanji dramski sodelavec tržaškega slovenskega radija, ki se je pred kratkim preselil v Kanado in tam oživil slovensko gledališko dejavnost. Pisatelj igre, Joža Vomberger, je za to predstavo napisal zanimiv članek za tamošnji „Gledališki list“, v katerem razlaga nastanek te igre ter njen sprejem pred vojno v ljubljanskem Narodnem gledališču. Obenem napoveduje nova dramska dela, ki jih ima v zasnutku.

KULTURNI VEČER V GORICI

V okviru obširnega programa kulturnih večerov je v Gorici v nedeljo 2. t. m. predaval prof. Maks Šah iz Trsta o prvem slovenskem dramatiku Tomažu Linhartu in njegovem času. Živahni predavatelj je občinstvo navdušil s svojim plastičnim prikazom slovenskega življenja pred 200 leti, ko so Zojs, Linhart, Vodnik in drugi začeli orati ledino slovenske kulture. Dramatski oder iz Trsta je nato lepo podal prizor „Zoisovo omizje“.

„MOLEBEN“ ZA ZEDINJENJE VZHODNIH KRISTJANOV

V drugi polovici februarja so se Slovenci v Rimu zbrali v tamošnjem Papeškem ruskem zavodu „Russicum“ ter opravili molitve po vzhodnem obredu (moleben) za povrnitev vseh Slovanov v skupno Cerkev. V dobro obiskani dvorani istega zavoda je po cerkvenih obredih sledilo predavanje s skioptičnimi slikami in čajanka.

Človeške paterze „BOŽANSKEGA ZMAGOVALCA“

(Nadaljevanje in konec)

O Winstonu Churchill, medvojnemu ministrskemu predsedniku Velike Britanije, ki je sprejel boj na življenje in smrt s Hitlerjem ter v njem zmagal, je pred kratkim v Londonu izšla knjiga njegovega najozlogovitejšega sodelavca Lorda Alanbrooke, ki podaja o Churchillju nekoliko drugačno sliko, kot smo jo doslej poznali. Opisuje od blizu njegove človeške plati. Knjiga, ki je zbudila veliko zanimanje po vsem svetu, je izvala tudi raznovrstne komentarje. Danes nadaljujemo z izveščkom njenih glavnih zanimivosti.

Churchill je bil velik prijatelj lorda Beaverbrooke, največjega angleškega časnikarskega magnata, ki je iz nič ustvaril velikanško časopisno podjetje. Glavni list njegovega podjetja je dnevnik „Daily Mail“, ki ima večmilijonsko naklado. Zaradi njegove velike energije in izrednih organizacijskih sposobnosti ga je Churchill imenoval za ministra za letalsko proizvodnjo, kajti letala so bila v minuli vojni eno izmed najvažnejših orožij. Toda vodstvo vojne ni isto kot vodstvo časopisa. Beaverbrooke je takoj po umiku iz Francije, leta 1940, se lotil svoje naloge z veliko energijo. Poleg letalske proizvodnje je začel organizirati celo nekako svojo „privatno armado“, ki bi naj branila letalske tovarne v primeru, da bi Hitlerjeve vojske vpadle v Anglijo. O tej „fantastični armadi“ pa Alanbrooke, ki je bil vrhovni poveljnik vojske, sploh ni ničesar vedel, kajti prijatelja „Beaver“ (skrajšano ime za Beaverbrooke) in Churchill sta se o tem vse sama pogovorila. Velikopotezen kot je bil, je „Beaver“ pokupil vse oklopne plošče, ki jih je pač mogel dobiti v Angliji, ter je hotel z njimi navadne avtomobile predati v tanke. Ko je Alanbrooke rabil štiri-deset pravih tankov za Egipt, mu jih motorna industrija ni mogla dati, ker ni imela železnih plošč. Beaverbrookevi „oklopni avtomobili“ pa niso nikoli imeli prilike stopiti v akcijo.

Invazija brez načrta

Leta 1942 so neuhakavni Amerikanci silili k takojšnji otvoritvi druge fronte v Evropi. Ameriški šef generalnega štaba general Marshall (poznejši oče znanega povojnega „Marshallovega plana“) je hotel že leta 1942 izvesti izkrcanje v Evropi. Alanbrooke je bil ves iz sebe. Zapisal je v svoj dnevnik: „Ali naj tam igramo „Le Touquet“, „Bakarar“ ali „Chemin de fer“ (različne kvartopirske igre, ki so odvisne zgolj od sreče, op. ur.), še ni dogovorjeno. Vprašal sem Marshalla: Ali naj po izkrcanju korakamo proti jugu, vzhodu ali zapadu? Izgledalo je, kot da o tem še vobče ni bil razmišljal.“

Da je Alanbrooke preprečil preuranjeno izkrcanje, se je moral boriti sam na večjih frontah. Najhuje je bilo z Amerikanci. Pa tudi Churchill, ki je bil navdušen za vsak takojšnji napad, se je le nerad vdal stvarnim argumentom svojega vojaškega svetovalca. Ko je mnogo pozneje prišlo do druge fronte, je Alanbrooke doživel zadoščenje, kajti izkazalo se je, da je celo po porazih v Rusiji in Afriki močno oslABLJENJA nemška vojska še vedno povzročala hude preglavice zavezniškim vojskam v Franciji (Rundstedtova ofenziva). Toda doživel je tudi morda največje razočaranje svojega življenja. Churchill mu je bil obljubil poveljstvo

invazijske armade. Poveljnik pa je postal ameriški general Eisenhower in Churchill ni niti smatral za potrebno, da se Alanbrooke z eno samo besedo opraviči za po-
žrto obljubo. Menda bo tukaj tičal vzrok za Allanbrookeve ostre sodbe o Churchillju.

In vprav poveljstvo nad zmagovalno zavezniško armado v zapadni Evropi je potem odprlo Eisenhowerju pot k svetovni slavi in pozneje k predsedstvu Združenih držav.

Po Alanbrookevem mnenju Winston ni nikoli dvomil o tem, da je podedoval velike vojaške darove svojega slavnega prednika vojvode Marlboroughskega. Njegovi vojaški načrti so nihal med najbolj blestnimi domisljicami in najdivjejšimi, zares nevernimi podvigi. Njega je vedno pognilo za seboj vprašanje, s katerim se je vprav v tistem trenutku bavil, tako da je bil pripravljen pustiti vnmear druge, gotovo pomembnejše podvige.

Jutranje vstajenje velikega moža

Churchill je imel tudi svojevrstne osebnostne navade. O tem vsebuje omenjena knjiga nekatere zabavne podrobnosti. Večkrat je sprejemal svoje generale, ki so se pojavili v popolni uniformi, kar v postelji. „Bil je pogled za bogove, kako je sedel v postelji, z debelo cigaro v ustih, z razmršenimi, že zelo redkimi lasmi, po odeji pa so bili razmetani neštevilni uradni akti in zaupna poročila.“

Med neko drugo važno strateško konferenco v jutranjih urah pa je vsestranski, nikoli mirujoči Churchill opravil obnem še neko drugo važno opravilo, namreč jutranje vstajenje, ki ga Alanbrooke tako-le opiše:

„Stopil je iz kopalnice, z brisačo ogrnjen preko pleč, kot da bi bil kak starorimski centurion (stotnik) ... nato je zlezal v bele svilene spodnje hlače, oblekel belo svileno majco. V teh oblačilih se je nekaj časa sprehajal po sobi in poskakoval sem in tja, podoben debelemu, spodaj prirezanemu zamašku, kajti njegovo obilno telo je bilo v očitnem nesorazmerju z njegovimi drobnimi in suhljatimi nogami. Bele srajce, ki jo je oblekel, pri ovratniku ni mogel zapeti, zato je vzel belo kravato in jo del okrog vratu, da mu je držala skupaj odprti ovratnik srajce. Z robcem, ki so ga bili oškropili s parfumom, so mu potem odrgnili glavo, nato ga nadišavili in tako počesali, da so redki lasje stali pokonci. Ogrnil se je v domačo haljo ... ves čas pa je razburjeno govoril o Montgomeryjevi zamujeni bitki ... pri tem pa prigrizoval obložene kruhke, vmes pa spuščal od sebe duhovite izreke ...“

Alanbrooke je tudi prvič spravljal v javnost slovito zadevo o zrnu peska, ki je od-

ločilo usodo zavezniškega izkrcanja v Severni Afriki. V septembru 1942 je v bližini španske obale strmoglavilo v morje neko angleško letalo, s katerim je potoval nek pomorski častnik, ki je nesel s seboj podrobni načrt za izkrcanje v Severni Afriki. Pri nesreči je bil častnik mrtev in ga je voda naplavila na suho. Španske oblasti so obvestile britansko poslaništvo o najdbi trupla na obali. Uradniki angleškega poslaništva so pismo z načrtom sicer našli v notranjem žepu njegovega jopiča, vendar ga je bila morska voda že razjedla, tako da se le-pilo ovoja popustilo, pismo samo pa je bilo še čitljivo. Sedaj se je pojavilo veliko vprašanje, ali že niso pred njimi trupla preiskali nemški agenti (Španija je bila takrat v prijateljskih odnosih z Nemčijo), pre-fotografirali pismo ter ga položili nazaj v žep.

Toda ko so bili odprli jopič, je iz gumbnice padlo zrno peska, ki se je bilo tam u-sedlo, ko je še truplo bilo v vodi. Po dolgem posvetovanju so Angleži prišli do zaključka, da morebitni nemški agenti niso mogli biti tako natančni, da bi celo tisto zrnce peska vtaknili nazaj v gumbnico. Tako je ostalo pri starem načrtu in severno-afriško izkrcanje se je izvršilo po prvotnem načrtu.

Churchill je imel razne domisleke. Nekoč se je pri potovanju v inozemstvo našemil v lahkoživo žensko, češ da bo tako speljal so-razno tajno službo na led.

Kljub temu, da je imel velike skrbi v vojni, kjer je šlo za življenje ali smrt, pa je bil pogosto židane volje. Ko so mu nekoč na britanskem poslaništvu v Kairu za zajtrk

prinesli skodelico čaja, jo je zvrnil in zahtecal kozarec vina, ki ga je izpil v dušku ter pristavil: „Danes sem že povžil dva kozarca whiskeyja (škotskega žganja) s sodo in pokadil dve cigari.“ To je bilo ob pol osmih zjutraj in mož je bil takrat že 70 let star.

„Moj želodec je moja ura“

Ko sta se Churchill in Alanbrooke prvič z letalom peljala v Washington, da se z ameriškim predsednikom Rooseveltom posvetujeta o skupnem vojskovanju, je Churchill naročil natakarku na letalu: „Moj ura je moj želodec. Jaz sem navajen, da jem vsake štiri ure.“ Alanbrooke pripominja k temu: „Ker sem moral vse prigrizke deliti z njim in povrh jih je zalival z obilnimi kozarci šampanjca, sem se jaz, ki sem bolj občutljivega želodca in malo jem ter še manj pijem, na koncu vožnje zelo slabo počutil.“ Churchill pa je bil živahen kot živo srebro.

Na neki poznejši vožnji z ladjo pa mu je natakark kozarec, ki je stal pred njim na mizi, napolnil s svežo vodo. Churchill ga je ustavil sredi dela: „Že ob samem pogledu na vso to vodo mi postaja slabo.“

Alanbrooke pride do zaključka: „Sam Bog ve, kaj bi bilo z nami, ako ne bi imeli njega, toda Bog vedi, kam nas bo še pripeljal ...“

S svojo neuklonljivo voljo in trdnim zupanjem jih je pripeljal do končne zmag-e. Toda kot je Churchill po pravici dobil naslov: „Arhitekt zmage“, tako je bil Alanbrooke vsaj njegov izvrsten polir.

Komorni pevec Anton Dermota

Slovenski pevec širi avstrijsko pesem v svetu

Nedeljska priloga dunajske „Neue Tageszeitung“ z dne 24. febr. 1957 posveča celo stran štirim odličnim dunajskim pevcem umetnih pesmi: Antonu Dermoti, Dietrichu Fischer-Dieskau, Hansu Hotterju in Juliusu Patzaku. Sama znana imena, ki jih pozna ves glasbeni svet. Pisec članka Erik Werba, obravnava na prvem mestu komornega pevca Antona Dermota, slovenskega rojaka iz Bleda na Gorenjskem, ki je po študiju v Ljubljani preko Dunaja postal pevec svetovnega slovesa. Pa pre-pustimo besedo piscu:

„Za Antona Dermota je občutno življenje vrhovni zakon. To je življenje v namen skladatelja, pa tudi življenje v občinstvo kot celo-to. Heine-Schumanova pesem „Pesnikova ljubezen“, v kateri smo menda dunajskega komornega pevca spoznali v njegovih najbolj osebnih prvinah, se pri njegovem pred-našanju spremeni v prizor. Zdi se nam, kot da bi nam hotel reči: „Poslušajte, kako le-po je to!“ medtem ko poje Heinejeve in Schumanove stavke. Za Dermota je blago-glasje nad vsem. „Osrečujoča je pri vas ti-sta idealna povezava med lepoto in inten-zivnim izrazom. Od Previdnosti, ki je bila v velikodušnem razpoloženju, ste dobili v dar več lastnosti naenkrat, ki pravzaprav spadajo skupaj, ki se pa le poredkoma tako dovršeno skladajo kot pri vas: lep glas z iz-rednimi oblikovalnimi sposobnostmi, res-nost nastrojenja, volja do najvišje storitve v podajanju, neutrudna volja do dela, vse potrebni pogoji za umetniško dovršenost.“ Tako je Josef Marx označil bistvo Dermotove umetnosti pri podelitvi Mozartove me-dalje leta 1955.“

Bistvena značilnost blestečega tenorja iz Slovenije, ki pa je že zdavnaj postal Dunaj-čan, je vsekakor popolnoma osebni način

pri oblikovanju programa. Je zelo blizu ustvarjanju 20. stoletja. Hoče pa postaviti na laž trditev, da je v današnjem glasbenem razvoju pesem prišla pod kolesa. Nihče dru-gi si ni upal postaviti na program večera posvečenega Richardu Straussu in z njim tudi prodreti, on je dela avstrijskih sklada-teljev (Marx, Salmhofer, Skorzeny, Pilb, Uray) vedno znova in znova pel na svoji nedavni turneji po Avstraliji, ki je bila kro-nana z velikim uspehom in je na koncu bil izbran za „Pevca leta 1954“; povsod je bil deležen odmeva navdušenega in sprejemlji-vega občinstva.

Že od zgodnje mladosti je Dermota po-vezan z glasbo. Mladost je preživel v rev-ščini — vprav tam, kjer ona gospodari, mo-rejo pesmi pričarati več sreče kot v marsi-katerem imovitem domu dragocena darila. Še med šolanjem v Ljubljani je Anton Der-mota deloval kot organist. Ob orglah je spo-znal vse temeljne probleme, ki se stavijo iz-vajalcu; notranja poglobljenost in preprič-ljivost njegovega tenorja ima gotovo svoje korenine v cerkveni glasbi. Kakšno pot ima za seboj, od majhnega Bleda do svetovnih širjav obeh Amerik in Avstralije! In kakšna kariera!

FRAN ERJAVEC, Pariz:

129

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Prvega rednega učiteljskega tečaja na celovski normalki, v Velikovcu in Beljaku se je torej udeležilo skupno 44 svetnih kandidatov (od teh 16 s slovenskega področja), kar je bilo za začetek gotovo jako lep uspeh (pri duhovnikih je šlo predvsem za pouk veronauka po novi metodi). Naslednjih par tečajev se je udeležilo potem še toliko kandidatov, da je bilo že s I. VII. 1779. izvežbanih 197 duhovnikov za katehete in 152 svetnih učiteljev. Prvi čas izpitov niso opravljali takoj po zaključku tečajev, tem-več sta jih šele na njih službenih mestih obiskala na Spodnjem in Srednjem Koroškem ravnatelj celovške nor-malke Moissmann, na Gornjem Koroškem pa ravnatelj beljaške glavne šole minorit p. Orelli, se na kra-ju samem prepričala o njih učnih uspehih in jim izro-čila spričevala. Tako so bili končno ustvarjeni osnovni pogoji za ustvarjanje prvega šolstva tudi med koroškimi Slovenci.

XXIV.

PRVO ŠOLSTVO KOROŠKIH SLOVENCEV

V letih 1777—1779 so torej dale celovška normalka in razne glavne šole prve izvežbane učitelje. S tem je bil resda ustvarjen osnovni pogoj za organizacijo terezijan-skega ljudskega šolstva tudi po kmetih, toda tako gladko vsa stvar še vedno ni mogla iti. Prvič je nastajalo vpra-

šanje, kako kriti stroške za to šolstvo in drugič so bili tudi s temi „izvežbani“ učitelji še veliki križi.

Velik del kandidatov, ki so se udeležili učiteljskih te-čajev na normalki in na glavnih šolah, je namreč sesto-jal iz revnih bajtarjev, ki so mimogrede opravljali za majhno nagrado (navadno v pridelku) tudi cerkovniško službo v svojih župnijah in ki so znali komaj brati ter za silo podpisati še svoja imena, a to je bila tudi vsa nji-hova učenost. Osebe z gladkim znanjem pisanja se nam-reč radi več kot bednih dohodkov tedanjih učiteljev sploh niso hotele prijavljati v učiteljske tečaje, ker so dobile lahko boljše plačane službe po mestih, trgih in graščinah, ne pa da bi stradali po zakotnih hribovskih vaseh. Premnogi zato sploh niso mogli slediti pouku v tečajih. Nekateri so potem tega še ponovili, a je ostalo še vedno jako dvomljivo, ako bodo pri vsej njihovi naj-boljši volji vsaj za silo uporabni. Šolska komisija je dne 24. I. 1778. sama poročala, da „ker so pa cerkovniki in kmetje, nimajo vsi zaželenih sposobnosti ... Mnogi, dasi izvežbani učitelji so čisto nevedni in torej nesposobni za dobro poučevanje“, a ker so obnem cerkovniki, jih ni mogoče odsloviti, temveč kadar pomrjejo, bo treba na-mestiti boljše učitelje, ako bo mogoče dobiti zanje tudi primerne plače. To je bil vsekakor tudi vzrok, da izprva niso dobili usposobljenih spričeval že ob zaključku te-čaja, kakor so predvidevale naredbe, temveč so morali počakati, da se bo najprej videlo, če bodo sploh upo-rabni.

Ze zgoraj omenjeni opat Felbiger je bil prvi ve-liki organizator avstrijskega šolstva in ima zanj nespo-

no tudi ogromne zasluge, toda vsa njegova „nova učna metoda“, ki so jo skušali za vsako ceno izvesti, je obsto-jala vendarle še vedno v čisto brezmiselnem učenju na pamet brez vsakega razlaganja. S prav isto učno metodo so hoteli v nekajtedenskih tečajih „izobraziti“ tudi nove učitelje, ki so jih nujno rabili. Samo po sebi je pa umev-no, da je bilo to čisto neizvedljivo, zlasti še pri tistih učiteljskih kandidatih, ki so bili sploh skoro brez vsake pre-izobrazbe. Poskušali so posebno prve čase z vsemi mož-nimi popuščanji in spregledi, vendar je ostajal še vedno jako velik del onih, ki so končali te tečaje čisto nespo-soben za redno učiteljsko službo. Tako je ostalo torej navzlic razmeroma jako visokemu številu tistih, ki so ob-iskovali učiteljske tečaje, pomanjkanje učiteljev še ved-no jako veliko in je potem že samo to tudi močno ovi-ralo ustanavljanje ljudskih šol po kmetih.

Vprašanje učbenikov za nemške šole seveda ni delalo nobenih preglavic. Z izdajo ljudskošolskih učbenikov je bila namreč tedaj poverjena nižjeavstrijska šolska komi-sija in pri njej so jih lahko naročale tudi šolske komi-sije drugih dežel, a od I. 1777. dalje je lahko izdajala učbenike tudi vsaka deželna šolska komisija sama, toda morali so se do zadnje pičice ujemati z uradnimi nižje-avstrijskimi izdajami. Težje je bilo pa vprašanje nabav-ljanja šolskih knjig, kajti premnogi revni učenci jih sa-mi niso mogli kupovati in bi morale skrbeti zanje šole, te pa zopet niso imele dovolj sredstev zanje, čeprav sta rabila navadno po dva otoka en učbenik in so bili ti stalno shranjeni v šoli, da bi se manj obrabili.

(Dalje prihodnjič)

BOŽJI GROB PRI PLIBERKU

Zopet smo se znašli v postnem času, v katerem bo naša romarska cerkev spet oživila. Vsako leto pridejo v postnem času romarji radi na Humeč. Od katerekoli strani prideš, zagledaš že iz daljave to lepo cerkev z dvema stolpoma.

Cerkev je bila sezidana v času vladanja Marije Terezije. Tedaj je bila splošna želja okolice, da bi bil Božji grob lastna župnija, a temu so se upirali pliberški stanovci, škofija in avstrijski cesar Jožef II. Z ozirom na to, ker ni prišlo do lastne župnije, se je župnišče prodalo občini. Danes pa služi to poslopje za šolo. Pred prvo svetovno vojno smo imeli štiri lepe zvonove, od teh je vzela vojna tri, tako da je ostal samo najmanjši, ki je tehtal 150 kg. Leta 1929 se je nabavil velik zvon, ki je tehtal 2000 kg. Tudi ta zvon, ki se je slišal po vsej okolici, je vzela druga svetovna vojna. Najmanjši, ki je preostal še iz prve vojne, je obnemogel in počil, tako da smo ga morali leta 1948 preliti.

Danes je splošna želja prebivalstva okolice Božjega groba in tudi tistih preko meja naše občine, da bi se nabavili novi zvonovi, ki bodo seveda stali ogromno vsoto denarja.

Odbor za nabavo novih zvonov trka torej na dobra in usmiljena srca, da bi vsak po svojih močeh daroval za zvonove, predvsem verniki iz sosednih fara, ki pridejo redno k Božjemu grobu, so naprošeni. Veseli bi bili, če bi imeli dobrotniki tudi onstran morja razumevanje za našo romarsko cerkev. Prispevke pošljite na naslov: Glockenfond Heiligengraben, Reifsenkasse Bleiburg, Kärnten. Vsem darovalcem že vnaprej Bog plačaji!

Odbor za nabavo novih zvonov.

LOBNIK

Pred kratkim sta umrli pri nas kar dve gospodinjici: ena iz sončne strani, drugi pa iz senčne strani. Prva je umrla Ižepova mati Amalija Švegel v starosti 83 let. Rajna mati se je poročila pred 60 leti. Iz zakona je izšlo 8 otrok. Mož in skrbni oče pa je umrl že pred šestimi leti v starosti 93 let. Vsem je nam še znano, kako tragična usoda je doletela sina Mihija, mladega gospodarja. Sedaj pa je Ižepova kmetinja brez gospodarja. Težko je bilo njeno življenje, toda vera ji je pomagala, da je lažje prenašala tudi te udarce usodnega življenja. Na dan pogreba, dne 10. 11. smo njeno truplo predali domači zemlji. Preč. g. župnik Messner z lepo pridigo in pevski zbor pod vodstvom Franceta Piskernika, pa sta še olepšala pogrebno svečanost.

Druga žena, ki nas je zapustila, je bila Vivodova mati, ki je umrla dne 8. februarja v starosti 76. let. Ko se je leta 1910 poročila, je bilo pri hiši še osem ljudi, tako da se jim je pri delu kar lahko godilo, dokler ni prišla kruta druga svetovna vojna in posegla s svojo neusmiljeno roko tudi v to srečno družinsko življenje. Vso družino so aretirali in zaprli v geštapovske zapore, dve sestre Micko in Klaro — pa so živi sežgali. Tisti pa, ki so se še po vojni vrnili, so našli

dom opustošen in izropan, tako da so morali iznova začeti gospodariti. V taborišču je dobila rajna Vivodova mati tudi bolezen, katere se ni mogla prav znebiti. Toda zaupanje v božjo ljubezen ji je dajalo moč v boju za vsakdanje skrbi.

Obe zvesti hčerki slovenskega naroda naj se odpočijeta v domači zemlji, katero sta ljubili in se zanjo žrtvovali do zadnjega!

BELA PRI ŽELEZNI KAPLI

Da človeku ni dobro samemu biti, je pogruntal tudi Tonček Pletnik, gozdni delavec, doma iz Solčave, ki je našel pri nas svojo drugo domovino.

Dne 18. februarja je peljal ob velikem številu svatov svojo nevesto Marto Dolinšek, pd. Kežarjevo pred poročni oltar, kjer sta si obljubila večno zvestobo. Poročne obrede so opravili preč. g. župnik Messner in jima polagali v poročnem nagovoru lepe besede na srce. Na ženitovanje so prišli tudi ženinovi sorodniki iz Solčave. Novoporočencema obilo sreče in božjega blagoslova na skupni življenjski poti!

Kar bolj na tihem pa se je v nedeljo, dne 10. februarja poročil naš beljski rojak Emil Virnik, delavec na žagi, z gdč. Olgo, bivšo natakario v Kino-kleti. Bila srečna!

BAJTIŠE

Carinski revizor Peter Wedam je dne 2. februarja 1957 v Košuti (Škrbina) nudil nekemu težkoranjenemu jugoslovanskemu beguncu prvo pomoč. To lepo in človeško obnašanje je pripomoglo bistveno k rešitvi ponesrečenca. Zato je g. Wedamu izrekel tudi prezidij finančne deželne direkcije vse priznanje.

SLOVENJI PLAJBERK

Pozni smo sicer že, toda vendar hočemo povedati, da smo imeli pri nas lansko leto pet pogrebov, šest rojstev in tri poroke. Upamo, da bo kazala statistika ob koncu letošnjega leta boljše.

Začetek meseca februarja je izbruhnila pri nas bolezen škrlatica: 6 otrok je moral prepeljati rešilni avto v bolnico v Celovec. Zato je bil šolski pouk do 11. februarja prekinjen. Pri vsem tem — saj je pust! — se pa ne pozabimo zavrteti in smo včasih tudi prav veseli, ker pač skrbimo, da naš čevljar ne bo brezposeln in mu ne bi bilo treba hoditi „štempljati“.

Povedati hočemo še, da imamo od 10. do 17. marca sv. misijon, na katerega se že sedaj prav pridno pripravljamo.

ZGORNJA VESCA

Tomanov atej in mama sta kar žarela od veselja, ko sta imela doma spet vse štiri hčerke, če tudi ne za dalj časa. Navadno je doma samo ena in 14-letni sinko, edinec, ki

pa kaže sposobnosti, da bo očetu lajšal breme.

Povedati moramo tudi, da smo dobili električno napeljavo, ki je nam tudi omogočila, da smo si nabavili kar precejšnjo število radio-aparatov. V znak hvaležnosti nam rade pohitijo misli na Krajgarja v Želučah. Če bi njega ne bilo z njegovim neumornim delom, bi se nam verjetno bolj slabo godilo. Zahvala tudi vsem drugim, ki so pomagali, predvsem gospodu županu.

KORISTNO OPOZORILO

Naš rojak iz Roža, advokat Dr. FERDINAND MILER ima svojo odvetniško pisarno v Bahnhofstrasse 38/II levo, kjer sprejema stranke ob vseh delavnikih.

ŠT. PETER V ROŽU

Čestitamo! — Štikrov atej v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu so ta teden prestopili prag drugega polstoletja svojega življenja. „Eh, kaj boš s tem!“ se bodo sicer skromno branili teh vrstic in nerodno jim bo, ko jim izrekamo tem potom v imenu njihovih prijateljev, številnih znancev in cele šentjakobske farne družine iskrene in tople čestitke k dovršenemu petdesetemu letu. Dolgujemo jim zahvalo za njihov dejavni vzgled in za njihovo vzorno zvestobo Bogu, rodu in domu. Vsa vzvišenost vzorov in ves idealizem sta izražena v teh treh besedah, v njih je zapopadna tista značajnost, ki je bila dika naših mož-korenin nekdanj, v teh besedah je tajna in moč življenja in delovanja našega slavljenca. V tej zvestobi nadaljujejo Štikrov atej častitljivo tradicijo svojega doma in svojih prednikov in so nam vsem živ opomin, naj nikar ne klonimo glav h tlom, marveč naj se še mi ozremo za zvezdami-vodnicami skozi delo in življenje. Ateju želimo v drugo polovico življenjskega stoletja obilo blagoslova in še nadaljnjih uspehov v njihovem idealnem prizadevanju.

BRNCA

(1906 — 1956)

Preteklo je že precej časa, odkar se iz na-

Centralizacija avstrijskega radia in slovenske oddaje

Zadnje čase se merodajni krogi avstrijskega radia bavijo intenzivno z mislijo preureditve celotnega radijskega sistema v Avstriji. Uslužbenci radia Celovec so se zaradi tega sestali dne 1. marca k protestnemu zborovanju, pri katerem so zavzeli glede preureditve svoje stališče. V tem smislu sestavljeno resolucijo so poslali tudi deželnemu glavarju in drugim zastopnikom javnega življenja.

bil kraj za duhovnike, kje za škofa. Našli so ostanke stebrov iz marmorja, kamenite ostanke tal, celo podobe iz barvnih kamenčkov v tleh, in je natančno vidno, da je bila vsaka cerkev prilično 22 m dolga in 10 m široka. — Kapelica pa je sicer malo manjša, kaže pa natančno podobo iz časa pred 1000 leti, ko so škofje krščevali odrasle v takih posebnih kapelah s posebno slavnostjo.

Kakor so bili odrasli sprejeti sv. krst in sicer navadno na velikonočno soboto ali binkošno soboto v tej kapeli, tako so sprejeli potem v škofovi cerkvi sv. birmo. Nato pa so v splošni cerkvi prvič smeli prisostvovati slovesni sv. maši!

Vendar pa pri odraslih ceremonije sv. krsta takrat niso bile tako enostavne kakor dandanes pri otrocih. Ko so odrasli prišli pred kapelo za krščenje, je bila navadno še zaprta — odprt je bil samo oddelek za preoblečenje. — V tem oddelku se je moral dotedanji pogan ali nevernik najprej odreči svojim verskim zmotam ter izmoliti vero. Potem so ga peljali h krstilnemu kamnu, kjer ga je škof polil z blagoslovljeno vodo, saj je bil krščenec deloma slečen. Nato pa je oblekel belo krstilno haljo in šele zdaj so ga v procesiji peljali v škofovo cerkev. Seveda je bilo navadno več nevernikov na enkrat krščenih, tako da je bil to za naše prednike bolj pomemben dan, kot je krst dandanes! — Dolgo je že od tega in čas je marsikaj spremenil tudi na tej gori, kajti teh starih cerkva ni več!

šega kraja nismo nič oglasili. Sedaj pa so drva doma, gnoj je tudi že spravljen na vse oddaljene njive, se pa lahko zopet malo oglasimo.

V uvod smo postavili letnice, ki naj bi tudi kosmate vesti zbudile. To so letnice, ki naj bi tudi kosmate vesti zbudile. To so letnice, ki ne dajejo samo pravice, marveč nalagajo tudi dolžnosti. 50-letnico društva „Dobrač“ bi morali svečano praznovati. Tega našega društva, ki je slovelo s svojimi pevci po vsej deželi in tudi preko deželnih mej. Društvo, ki se je tudi v najhujšem času postavilo kakor mož. Saj se še spominjamo leta 1938, da smo bili ravno mi „Dobračani“ na Brnci, ki smo kljub velikemu rahlu moško zapeli slovensko pesem in se močito postavili pred vso javnostjo. Mi Brnčani in v Podjuni pa Globašani smo praznovali tudi poleti 1938 „slovenski dan“ s pesmijo in besedo.

Zelo nam je žal, da se ne oglašajo ne mladi in ne stari pevci-Brnčani. Sredi lanskega poletja smo zgubili in to ne brez krajevne krivde duši našega pevskega dela Ferdinanda Kropivnika in njegovo ženo Slavico. Oba sta odšla v Beljak — tako s trebihom za kruhom —, kar pomeni potres za ves „Dobrač“. Manjka nam sedaj vodstva za igre in za petje. Ne moremo kaj, da ne bi pokazali na dejstvo, da gotovi ljudje tako zelo radi govorijo o „naprednosti“ in v resnici za stvarno delo in ustvarjanje pa nimajo nobenega resnega razumevanja.

S Ferdinandom pa smo zgubili tudi našega farnega organista in sedaj se pri svojem petju le bolj lovimo. Slavica pa je bila solistka, ki je nimajo drugod in tako smo zaigrali dvoje naenkrat. Le premalo smo se zavedali, da je tudi cerkveno petje del kulturnega udejstvovanja in ponos vse fare. Zdi se nam, da smo postali zelo revni. Tudi člen 7 državne pogodbe nam ne more koristiti, če ne bomo sami storili v polni meri svoje dolžnosti.

Glede gonje proti dvojezični šoli smo zaenkrat še molčali. Ob tej priliki pa moramo naglasiti in nestrpnost povedati: „Kdor je proti dvojezični šoli, je proti državni pogodbi, kdor je proti državni pogodbi, ta je proti Avstriji, kdor pa je proti Avstriji, je zopet za „Grossdeutschland“.

Med nami povedano, tudi nismo posebno navdušeni, da SPZ potuje po deželi z nemškimi filmi nižje kakovosti, ker ne moremo razumeti, komu naj bi to koristilo. Pri nekoliko večjem trudu bi verjetno tudi od časa do časa mogli pokazati slovenski film, če je že film „edino“ zveličavna pot.

Rožan:

Nadaljevanje zgodovine romarskih cerkvà

IX.

Kaj ve zgodovina o griču sv. Heme nad Globasnico?

Zgodovina naših cerkva in razmerja raznih srednoveških mogočnejšev do našega naroda v zvezi z pokristjanjenjem me je zanimala pa tudi pozneje, ko sem v družbi starejših dijakov obiskoval razne kraje in cerkve, kjer so nas poučevale svoječasne razmere in je tako umevno, da sem hodil tudi po slovenski Podjuni, kjerkoli je vabila kaka stara cerkva in so romarji vedeli, kaj pripovedovati!

Ščasoma sem izvedel, da so že Kelti, ki so jih najprej prevzeli Rimljani pod svojo oblast, s pomočjo svoje uprave v rimskem mestu Virunum na Gosposvetskem polju, v Jueni, mestu v Podjuni, severno od griča Sv. Heme in še drugih rimskih mestih v naših krajih. Že Kelti, ali kakor so jih tudi imenovali Noriki, so imeli svoje domačije najraje po hribočkih in tako je cerkev Sv. Heme ali Rozalije nastala na tem griču pri Globasnici menda že v petem ali šestem stoletju; na spodbudo patriarha v Ogleju (Akvileji), ker je menda že tedaj bil na tem griču, in v zvezi s prvotno cerkvijo, sedež škofa Vigilija, ki ga viri iz 6. stoletja imenujejo škofa cerkve na gori Karavank in ni nobene pravne podlage, da je bila takrat v teh gorah ali gričih kaka druga prastara cerkev, tem manj, ker so ta grič obljubili prej že Kelti. — Saj so imeli tu prav celo

domačo industrijo raznih nakitov!

In tako je obisk tega griča in te cerkve prav zanimiv! — Kako pa so zginila rimska mesta na Koroškem: ali vsled požara ali ropanja in požiganja prvih divjih narodov, ki jih je vodila pot preseljevanja narodov preko naše zemlje na jug, se ne da več ugotoviti. Patriarh v Ogleju, ki je imel pravico za cerkvena opravila in ureditve na jugu Drave že od kralja Frankov Karla I., je kakor vemo v prvi vrsti skrbel potem za faro v Dobrli vesi, pa tudi za faro v Škocijanu, posebno, ko je dobil od grofa Kaclina (ali Kasila) obširne gozdove na griču Sv. Heme, naprej do Sel.

Toda naselje na tem griču iz rimske, keltske in poznejše dobe je zginilo in zgodovina bi ničesar ne vedela, če bi ne bilo leta 1906 izvanredno močno hudourje povzročilo, da je na južno-zahodni strani del tega „Jungriča“ (kakor se imenuje v starih listinah) zdrčal navzdol! Tako so potem z lahkim prekopavanjem našli na južnovzhodni strani od sedanje cerkve kar tri podlage stavb iz starih časov, in sicer od ene splošne zgodnjekrščanske cerkve, od škofovske cerkve in od krstne kapelice, ker so v prvih časih krščanstva škofje krščevali v posebnih za to namenjenih kapelah, kjer so stali prav obsežni krstni kamni.

Tudi notranjo ureditev so preiskovalci mogli tako popolnoma sestaviti, da vemo glede obeh cerkev, kje so stali oltarji, kje je

že zaradi živahnega kulturnega življenja na Koroškem, zaradi slovenske oddaje, posebnosti koroškega narodopisja in zahtev po tujskem prometu, bi smatrali za potrebno, da Celovec obdrži svojo postajo v tem obsegu in smislu, kot se nahaja danes. Koroška ima svojih 100.000 poslušalcev in se zato ne more delati račun kar brez krčmarja, kajti navsezadnje služi radioposlušalcu, ki ga plača.

Poraba mesa v Avstriji

Cene mesa so v minulem letu bile dokaj ustaljene. V primeri z letom 1955 je bilo prodanih za 4 odst. več govejega mesa ter za 10 odst. več svinjine. Avstrijsko kmetijstvo je v minulem letu postavilo na notranji trg 360.000 glav odraslega goveda, 517 tisoč telet, ter 1.592.000 prašičev za zakol. Iz tega so pridobili 92.000 ton govejega mesa, 23.000 ton teletine in 129.000 ton svinjine. Domača proizvodnja se je približala skoraj 100-odstotnemu kritju notranje potrebe.

V primeri z letom 1937 je bila proizvodnja mesa lani za 16 odstotkov višja, čeprav je število živine lani doseglo le 93 odst. predvojnega številčnega stanja. Povečano količino mesa je pripisovati boljšemu krmiljenju živine. Treba pa bo upoštevati, da je velik del krmil za prašiče prišel iz tujine. Dočim je manjkajoča količina svinjskega mesa bila uvožena, smo pa presežek govejega mesa izvozili. Za leto 1957 napovedujejo, da bo domače kmetijstvo moglo kriti v glavnem vse notranje potrebe. Dočim nudi domače kmetijstvo skozi celo leto za-

dostne količine govejega mesa in je treba le v poletju uvažati manjše količine klobasaric. V minuli sezoni so pa živinorejci kupovali manj živine, zato je v primeri z jesenjo 1955 cena živine za približno 1,5 šilinga pri kilogramu padla.

Tudi za teletino napovedujejo približno iste količine kot lani. Domača proizvodnja na tem sektorju ne krije vseh potreb, pa tudi iz inozemstva ni moč uvažati telet, ker so tam cene previsoke. Splošne tržne razmere pa ne pospešujejo dviga proizvodnje v tej stroki.

Glede ponudbe svinjine pa napovedujejo, da bo do konca maja mnogo manjša kot v isti dobi lanskega leta, ker je bilo v decembru okrog 100.000 pitancev in 80.000 prašičkov manj kot lani. Računajo, da bo domača proizvodnja postavila na trg približno do 1,56 milijona glav, to je nekoliko manj kot lani, ko je ponudba dosegla 1,60 milijona glav. Vendar izgleda, da so se prašičerejci začeli zanimati za dvig proizvodnje, ki nudi zelo stalen vir dohodkov kmetijskemu gospodarstvu.

Koruzo dobimo iz Amerike

Kot poroča gospodarski list „Internationale Wirtschaft“, je zvezna vlada na Dunaju, odobrila sporazum, ki je bil sklenjen z Ameriško vlado o dobavi koruze iz Združenih držav v vrednosti 5 milijonov dolarjev (blizu 105 milijonov šil.). Te dobave bodo izvršene v okviru ameriškega programa za pomoč inozemskim državam. Avstrijska vlada bo to koruzo, ki jo bo dobila zastonj, na domačem trgu prodajala po tekočih cenah, a izkupiček bo šel za financiranje in pospeševanje avstrijskega izvoza v tretje dežele, ki tudi prejemale pomoč od Amerike. V poučenih krogih pa pravijo, da bodo temu sporazumu med Avstrijo in Združenimi državami sledili še novi za večje količine drugih poljedelskih proizvodov, ki jih ima ameriška vlada v presežku. Vendar te dobave ne bodo izvršene na podlagi zastonske gospodarske pomoči, temveč bo ameriška vlada mast, bombaž itd.) odgovarjajoče dolgoročno posojilo (od 20 do 40 let) z nizko obre-

čno posojilo (od 20 do 40 let) z nizko obrestno mero. Tako posojilo nudi za Avstrijo trojno prednost: uvozno blago lahko kupci plačujejo v šilingih, avstrijsko izvozno blago si pridobiva nova tržišča, Avstrija pa doseže dolgoročno posojilo, kar je zvezano z ugodnimi učinki za celotno gospodarstvo.

Avstrija dolguje Evropski plačilni uniji

Iz februarskega obračuna Evropske plačilne zveze, ki združuje nekdanje prejemnike pomoči iz „Marshallovega načrta“ v plačilno skupnost za medsebojno poračunavanje dolgov in dobroimetje iz zunanje trgovine, izhaja, da Avstrija dolguje ostalim članicam te organizacije 3,6 milijonov obračunskih dolarjev.

Položaj proti lanskemu letu se je pa vendar izboljšal, kajti takrat je Avstrija bila dolžna 6,4 milijonov dolarjev.

Celovec brez letališča

Na celovškem letališču v Annabichlu so delavci začeli v zadnjih tednih odstranjevati pristajalno „stezo“ iz preluknjane pločevine, ki so jo še bile položile v prvih dneh po vojni leta 1945 zavezniške zasedbene čete. Na njej so lahko pristajala dvomotorna letala in je poleti veliko pripomoglo k dotoku imovitejših tujih turistov v deželo.

Zadnja leta sta namreč dve letalski družbi, jugoslovanska JAT in nizozemska KLM v poletni sezoni uvrstili pristanek v Celovcu med svoje redne mednarodne proge.

Odstranjevanje „pristajalne steze“ je iz-

zvalo zelo veliko nevoljo v tujsko prometnih krogih, kajti sedaj bo Celovec ostal praktično brez letališča. Velika potniška letala so namreč tako težka, da na travi ne morejo pristajati, dočim o zgraditvi betonske pristajalne steze ni ničesar slišati.

Če pomislimo, da je svojčas Celovec bil za Dunajem eno izmed najpomembnejših letališč, je odstranitev provizorične „zasedbene“ pristajalne steze gotovo velika izguba za Celovec, posebno pa tudi za ves tujski promet na Koroškem. Vsaj ena „zasedbena“ stvar, katere odstranitev smatrajo vsi za veliko škodo.

KULTURNI OBZORNIK

2. številka „Vere in doma“

Izšla je druga številka Vere in doma in razveselila slovenske domove po Koroškem in drugod. Iz njene pestre vsebine, ki nosi tudi v tej številki poudarjeno koroško obeležje, navajamo samo najpomembnejše prispevke. Lepa in čista slika z zanimivim člankom nas popelje v sončne višave visoke Osojščice nad „temnim stoletnim samostanom“ v Osojah, kjer je po legendi delal pokoro za svoj greh poljski kralj Boleslav. Z visokega vrha, kamor nas pripelje udobna vzpenjača, se pod nami širi lepa, sanjava koroška dežela, na kateri so posejana, kot kaplje srebra, naša jezera. Dr. V. Inzko posveča temeljito pisan sestavek marljivemu koroškemu domačemu zgodovinarju, pokojnemu dekanu Stefanu Singerju, ki je v obeh jezikih izdal vrsto knjig o cerkveni zgodovini deželice med Karavankami in Vrbskim jezerom. So pa obenem tudi dokumenti slovenstva na Koroškem. Val. Polanšek nadaljuje svojo povest o „Obirjanu“. Marija Inzko pa je prispevala zelo občutno pisan spomin na obisk pri pisatelju Ksaverju Mešku, ki je po rodu sicer iz Slovenskih Goric, pa je po srcu povsem koroški, saj je večji del svojega življenja prebil v pokrajini pod Peco. Nežika Srienč v kratki sličici razkriva bogastvo čustev, ki ji bo gotovo še nudilo snov za nove literarne sestavke. Dva prispevka pa sta posvečena očetu slovenske arhitekture, mojstru Josipu Plečniku, ki je

pred kratkim za vedno zatisnil oči v Ljubljani. P. A. vpleta v svoj nekrolog ljubeč dogodek z Gorenjske, ki kaže, kako globoko je bil veliki umetnik povezan s svojim ljudstvom, dr. Metod Turnšek pa opisuje svoje srečanje z mojstrom, ki ni nikoli skoparil z dobrim nasvetom. V Kanalsko dolino, v mično dolino pod mogočnim Montažem, v idilično Ovčjo vas, ki je tako privezala nase Julija Kugyja, pa nas povede M. Turnšek s prijetno ljubezensko zgodbo, kot se jih več dogaja po naših krajih in, upajmo, da se tudi dobro končajo. Dr. Pavel Zablatnik, prizadeveni urednik revije, pa nadaljuje v tej številki svojo narodopisno razpravo. Obdeluje pustne običaje, kar bo v mnogih družinah vprav v pustnem času zbudilo spomine na marsikatero morda že na pol pozabljeno ljudsko šego.

Nadaljuje se tudi vzgojna razprava za doraščajočo mladino „Ti in ona“. Pesmi sta v tej številki prispevala Milka Hartmanova in Herman Grm; nadalje prinaša eno pesem Fr. Prešerna in M. Sarga. Zanimivo se bere tudi „Srečanje s švicarskim pesnikom“ Walterjem Hauserjem, izpod peresa e. o., žene in dekleta bodo našle marsikaj koristnega v njim namenjeni rubriki, na koncu je pa treba omeniti tudi pestri del z zanjkami in ugankami, šalami in drugim drobižem.

Našim gospodinjam

Mama, ali smem pomagati

Mati dela rezance. Seje moko, ubija jajca, gnete testo. Hčerki gledata. Radi bi tudi oni delali. „Mama, ali smem pomagati?“ se utrga mlajši. „Ah, pusti, bom sama hitreje gotova,“ odgovarja mati. Drugič, ko mati pere, deklici spet gledata in prosita, če smeta prati. Mama ju zavrne, češ, bosta mokri. In ko snaži pod, ju ponovno zavrne, da za ribanje še nista dovolj močni. Prav za prav ti mamini pomisleki držijo, a iz vzgojnega stališča jih moramo zavreči.

Otrok ima namreč v sebi gon po udeleževanju. Zato ne more biti pri miru. Saj vemo, da še pet minut ne bo sedel na enem mestu. Vedno mora imeti kako zaposlitev, pa naj bo to igra ali delo. Če pa hočemo otroku dobro, ga bomo pustili, da nam pomaga. Da, celo sami bomo dali otroku delo. Kupovali mu bomo take igrače, da jih bo lahko uporabljal tudi za delo. Tako bo fantek z žago, kladivcem, kleščami, lopato itd. sam naredil nove igrače, predmete, ki bodo plod njegove domišljije. S tem se bisti um, razvija se pa tudi njegova ročnost. Punčke bodo z metlo poskušale, pometati. Z valjarjem in desko bodo pomagale mami. Dajmo jim kosček testa. Seveda, preden bo Rezi naredila rezance ali kekse, bo testo črno in ne več rumeno. Toda pustimo ji veselje! S tem, da sama nekaj poskuša napraviti, dobiva veselje do dela, obenem pa tudi spoznava, da vsako delo ni lahko, da se mati mora zraven truditi. In, otrok nehoti postane pripraven. Neka mati mi je tožila: „Hčerka, ki je učiteljica, je tako nepraktična. H kuhi, pranju se kar ne zna pripraviti.“

Prav nič smisla nima za gospodinjstvo. Sicer sem pa sama kriva. Ko je bila majhna, ji nisem ničesar pokazala. Vedno sem imela pripravljen izgovor. „Bom že sama! Se boš oparila. Samo motiš me itd. Zdaj pa te njene neročnosti ne more popraviti.“

Torej mame, pustite, da Rezi, Mici pa tudi Tonček in Jozi pomagajo. Seveda bodo stopnice slabše pometene in predpasnik čisto bel pri peki „pogače“, kolena mokra pri ribanju, toda otrok je imel veliko dobre volje. Pohvalimo ga, kajti še vedno velja pregovor: „Kar se Janezek nauči, to Janez tudi zna.“

PRAKTIČNI NASVETI

Voda, v kateri smo umivale meso, je zelo primerna za zalivanje rož v lončkih. Prija posebno asparagusu. Tudi voda, v kateri so namočene jajčne lupine, je dobro gnojilo za naše lončnice.

KMETJE, POZORI!

Pohitite z naročilom za vaše poljedelske in gospodarske stroje, ker imate zdaj še priliko izrabiti zimski popust, kateri vam znatno zniža ceno. Ugodni plačilni pogoji, tudi na obroke, pri domači tvrdki

JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, Tihoja 2, p. Dobrla ves

Odplačilo je mogoče na obroke. Cenik dobite po želji brezplačno.

TRAVNIKI

(Nadaljevanje in konec)

Dobra stran osuševanja travnikov z odprtimi jarki je v tem, da je delo enostavno in po količini vode v jarkih lahko računamo, za koliko se je v celotnem travniku znižala površina vode. V času suše pa zopet lahko zapremo zapornice pri glavnem odvodu ter tako ohranimo travni ruši potrebno vlago.

Slaba stran pa je v tem, da z jarki izgubimo precejšen del travne površine. Otežkočeno je tudi delo s stroji, spravlanje sena, delo in stroški z mostiči čez jarke. Tudi čiščenje jarkov je v zvezi z izdatki.

Neprimerno boljši so pokriti odtoki ali drenaže, kjer na dno izkopanih jarkov položimo drenažne cevi in jarek zasujemo. Marsikje na dno jarka položijo butare vej, ki jih najprej obložijo z narobe obrnjeno travno rušo, da se zemlja ne nasuje v toliki meri med veje in vmesni prostor, po katerih voda odteka; tako ostanejo drenažni jarki odprti, to je nezasuti. Po nekod dajo na dno plast debelega kamenja ali stare opeke.

Pri osuševanju zamočvirjenih travnikov je treba gledati, da ne bomo pretiravali. Pri tem ne smemo pozabiti, da travna ruša rabi več vode kot poljske rastline. Zato travniki tudi v suhih poletnih mesecih neprimerno bolj občutijo pomanjkanje vode, ki bi je v teh mesecih najmočnejše rasti ravnino največ rabili.

Najbolje pa je drenažiran travnik, kjer moremo s temi kanali regulirati stanje podtalne vode. To je najbolj važno! Če bi drenažirano zemljo preveč osušili, bi se, vsled pomanjkanja vode, močno zmanjšala rodovitost zemlje.

Za izboljšanje rodovitnosti in za doseg višjega pridelka je dobro tako imenovano površinsko namakanje ali preplavljanje travnikov iz potoka ali reke, ki teče v nekoliko višji legi. V tem slučaju vodo zajemo in pustimo, da se travnik dobro napoji. Namakanje ima tudi dobre in slabe strani. Če je voda blatna, prinese na travnik precej hranilnih snovi. Čista voda jih pa izpira in odnaša. Najbolje je travnik napojiti nekaj dni pred košnjo ali po košnji, ko je trava že zopet nekoliko porasla. Takoj po košnji pa voda vse prehitro izhlapi in je trud premalo poplačan. Tudi je bolj napajati nekajkrat kot samo enkrat in tedaj pustiti, da voda kar stoji na travniku in iz zemlje izžene potreben zrak za dihanje korenin in bakterij. To pa zopet zmanjša pridelok.

Namakanje mora biti vedno v zvezi z gnojenjem. Le tedaj bo dalo večji pridelek.

Samo zalivanje pa vedno zmanjšuje, ker se pri tem snovi izpirajo iz zemlje. Razumljivo, da namakamo le take travnike, ki imajo kolikor mogoče ravno površino. Zato je treba jamaste ali kakorkoli valovite travnike prej dobro splanirati — poravnati. Potem bo tudi košnja in vse drugo delo neprimerbo lažje opravljeno. Večji pridelek pa zopet vsak trud bogato povrne.

Gnojenje travnikov. Pri tem je treba misliti na vse vrste trav in detelje. Trave rabijo največ dušika in kalija. Detelje pa v glavnem apno, fosforne snovi in kalij. Dušik dobijo iz zraka s pomočjo bakterij, ki so se naselile na korenine in imajo to lastnost, da iz zraka vlečejo — nabirajo dušik in z njim tudi zemljo obogatijo.

Dokler je v travni ruši dovolj detelje, ni treba gnojiti z dušičnimi gnojili. Pozneje, ko detelje vedno bolj odpovedujejo, pa pravočasno poskrbimo za dušik, sicer bo pridelek vedno manjši.

Če hočemo izboljšati ali ohraniti rodovitnost travne ruše, jo moramo gnojiti z organskim gnojem vsaj vsake 3 leta. Zrel in res dobro preperel gnoj raztrosimo že v jeseni pred snegom. Na en hektar ga je treba dati vsaj 100 centov. Če računamo, da tehta kubični meter zrelega gnoja osem centov, bo to približno 12 m³ gnoja, kar na prvi pogled itak ni veliko. Komposta je treba vsaj trikrat toliko. Organski gnoj je osnovno gnojilo, ki blagodejno vpliva na godnost zemlje. Primanjkljaj hranilnih snovi pa nadomestimo z umetnim gnojem.

Pri uporabi umetnih gnojil se držimo tega vrstnega reda. Najprej damo zemlji fosfor in kalijeva umetna gnojila, ker fosfate in kalij zemlja dobro drži, prihodnje leto pa trosimo dušična, če smo ugotovili, da organska gnojila s fosfati in kalijem le niso dali zadostnega pridelka. Dušična umetna gnojila in gnojilna učinkujejo hitro in v največji meri že isto leto. Pridelek se dvigne in je tudi boljši zaradi večje množine beljakovin. Kljub temu ne smemo pretirano gnojiti, ker se obenem močno razraste tudi plevel, ki travam odvzame prostor in jih razredči.

Travnike razdelimo v tri dele in pričnemo z gnojenjem. Prvo tretjino pognojimo s hlevskim gnojem ali kompostom, drugo s kalijevimi in fosforovimi umetnimi gnojili in tretjo z dušičnimi: umetnimi ali z gnojilom. Če je potrebno apnenje, ga trosimo isto leto kot kalijeva in fosforna gnojila ali pa, če smo gnojili s kompostom, ki mu je primešano apno, pa tedaj pride v zemljo.

Plesna modna kuga: Rock 'n' Roll

Tako se imenuje najnovejši ameriški ples, pri katerem se plesalci tako divje zvijajo, kakor da bi jih lomila božjast. „Rock and roll“ bi po našem pomenilo „Gugaj in zvijaj se“.

Ples si je izmislil fant Elvis Presley, ki je na njegov račun že obogatel. Drugi „kralj“ tega plesa je Amerikanec Haley. Tega so povabili obitodalci, naj pride s spremstvom na Angleško učiti mladino „pravilnega zvijanja“. Vozi se brezplačno na razkošnem parniku in v London ga bodo pripeljali s posebnim vlakom. Blazni navdušenci so ustanovili v Veliki Britaniji posebno organizacijo „mačkov“, ki šteje že par milijonov članov. Bog daj norcem pamet!

Proti lepemu in dostojnemu plesu danes res nihče ne bo imel žal besede, če se ta odigrava solidno in v okviru določenih meja, kakor se pač spodobi za poštenega fanta in za dekle, ki pozna tudi na plesišču pravila lepega vedenja. Zato pa se je ples rock 'n' roll zaril že tudi precej na plesišča naših pokrajin — kar smo imeli priložnost v letošnjem pustu opazovati.

Vsak čas ima svoje nespodobnosti. Zato se torej ne smemo čuditi, če v času atomske bombe, mrzle vojne in svetovnopolične napetosti znajdejo še druge nemogoče stvari, ki so podobne modni kugi: rock and roll je bil n. pr. za nas pred enim letom še neznan pojem. Danes pa je že na milijone mladine, ki je okužena s tem plesom in ki se histerično guga in zvija na plesišču. Zraven pa si zvijajo noge, letajo po zraku, skačejo, se gugajo in se udajajo ekstazičnemu drgetu — z eno besedo: obnašajo se, kot bi ponoreli. Poleg tega si pa še danes niso na jasnem, kaj je na tem novem „športu“ tako interesantnega in privlačnega, da se je njemu zapisal kar cel kontinent — Amerika.

Ker mora tudi film imeti vedno nove posnetke in ideje, je čisto jasno, da se je tudi film zavzel za to novost. In kaj je bila posledica tega? To je jasno pokazal v nekaterih krajih film „Außer Rand und Band“, ko je postala mladina med vrtenjem filma tako zamaknjena, da je pričela razbijati opravo in razne druge naprave kino-dvorane, tako da je imela policija kar dosti opravka z njimi, predno jih je pomirila in ohladila njih nespametno navdušenje.

Zanimivo je, kako je mogoče, da je ravno ta godba mladino tako globoko zajela. S tem vprašanjem se bavi v Ameriki intenzivno vzgojitelj, cerkev in država.

Za dekleta in žene:

Čiščenje in likanje moške obleke

V marsikateri družini vzbuja nepravilno ravnanje z moško obleko nesoglasje med zakoncem ali pa se huduje brat nad svojo mlado sestro, ki mu je v soboto — ali pa celo šele v nedeljo zjutraj v naglici zlikala hlače in ni ustregla njegovemu okusu in podobno. Za vsako dekle, ki vstopi v zakon, je poleg gospodinjstva najvažnejše, da se nauči pravilno ravnati z moško obleko, predvsem kar se tiče likanja, kajti v tem pogledu so možki zelo občutljivi.

Predvsem naj dekle ali žena to naredi brez nepotrebnega sitnarjenja, ki je tako v navadi, kadar se pripravi, da bo očistila in zlikala svojemu možu obleko. Še preden vzame žena obleko v čiščenje, naj moža vljudno opozori, naj si sam izprazni žepe. Njen ugled bo s tem le pridobil pri njem.

Pri pregledovanju pazite, če ima na obleki še vse gumbe, tudi tiste na rokavih suknjiča. Pri likanju posvetite posebno skrb robovom na hlačah. Verujte mi, da zna te zlikati najboljše le on sam. Nemajhno pa bo presenečen, ko bo opazil, da v tej umetnosti ne zaostajate za njim. Toda kako boste to dosegli? Navlažite hlače prav rahlo z vodo. Zložite jih po robovih in denite na pole časopisnega papirja. Potem omočite še krpo, s katero boste likale, ter jo položite na vrh hlače. Na vse skupaj pa denite še enkrat časopisni papir in likajte po papirju z zelo vročim likalnikom toliko časa, da izpuhti vsa vlaga. Najbolje je, če likate tako vsako hlačnico posebej in še enkrat ob skupaj. Zlikane hlače pritrdite na obešalnik tako, da bodo prosto visele. Tako zlikane hlače zelo dobro in dolgo drže rob.

Enako zlikate tudi suknjič. Pri tem pa se z možem pogovorite, če želi zlikane robove reverjev ali ne. Ko je suknjič zlikan, ga razpnite na obešalnik tako, da stoje ramena še na obešalniku. Gumbi na suknjiču skrbno zapnite, da bo suknjič lepo padel.

Tako očiščene in zlikane obleke bo mož vesel in vam zato brez dvoma zelo hvaležen.

IZ SLOVENSKEGA KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Vesela prireditev v Št. Rupertu

„Predpust, oj čas presneti“

je že pred dobrimi sto leti zapel največji slovenski pesnik France Prešeren, ko je opeval zgoode in nezgoode preveč podjetnega študenta v tem letnem času, ki je namenjen zabavi, ženitvam, rajanju in petju.

Tudi gojenke gospodinske šole v Št. Rupertu so si dejale, da je k pustnim krofom treba tudi pustnega razpoloženja, zato so za pustno nedeljo pripravile v „Narodni šoli“ prijetno prireditev s pestrim sporedom, kot ste že dva tedna prej brali v „Tedniku“. Kljub takratni napovedi pa je njegova objava iz tehničnih razlogov odpadla. Morda je pa vprav to povečalo radovednost prijateljev te naše zaslužne vzgojne ustanove, kajti saj veste, vsaka skrivnost vleče.

Kakorkoli že, obširna dvorana je bila polna do zadnjega kotička, sedežev je zmanjkalo in stisniti smo se morali kot sardine v škatli, da smo mogli vsi v dvorano.

Dobri dve uri so nas gojenke razveseljevale s petjem, rajanjem, šaljivimi prizori, ki so pa imeli v sebi vedno tudi resno jedro, kakor koristen nauk za življenje. Najprej so se dekleta pomerile v „Lepotni tekmi“, ki je kar takoj zbudila vedro razpoloženje pri igrah in gledalcih. — Da tujski promet, ki vedno bolj prodira tudi v naše mirne vasi, ni tako enostavna zadeva, je prikazal prizor „Usodna zamenjava“, ki jo pa usoda, ki je v pustnem času menda tudi nekoliko bolj dobrodušna, lepo razvozila v splošno zadovoljstvo. V igrokazu „Naša Anka“ pa smo videli, da se našim dekletom

navihanost kar dobro poda.

Za zaključek pa nam je igrice „Prisiljen stan je zaničevan“ pokazala, da je najbolje, ako se držimo lepih izročil naših dedov, da ohranimo zvestobo svojemu domu in rodu, kajti le tako bomo našli res pravo srečo in zadovoljstvo v življenju, kot mora spoznati postavna kmečka hči Mica po neuspelem, z bridkimi skušnjami zvezanim poskusom, da se prelevi v izbirčno mestno gospodično Milli. Zato sklence, da ostane to, kar je pravzaprav vedno bila: „pošteno in pridno slovensko dekle“. Vse igralke so se zelo potrudile, videlo se je, da so s srcem pri stvari in da igrajo, pravilneje, nastopajo z resničnim prepričanjem. Vse zato zaslužijo pohvalo, ki jim bodi v vzpodbudo, da tako nadaljujejo.

Med posameznimi prizori je pevski zbor pod vodstvom prof. Miheliča zapel venček narodnih in umetnih pesmi. Prof. Miheliča že poznamo, vemo da je zelo zahteven povodja, pri tem nastopu je presenetila mestoma res dovršena izbrušenost glasovnega sozvočja, kajti pesmi, ki jih je letos izbral, so bile nekatere prav težke tudi za pevske zore, ki se že leta skupno vadijo. Rajalne točke so ob zvokih harmonike izpopolnjevale pestrost programa.

Vsi smo bili zadovoljni, obiskovalci iz mesta in dežele, kajti zopet smo se znašli v „Narodni šoli“ v Št. Rupertu, kjer se že desetletja naši ljudje ob takih prilikah zlivajo v eno samo veliko in srečno družino.

STRAH V SODČKU

Bila je dobra sadna letina in na Ovsišju so pridelali mnogo mošta in nakuhalo žganja za prodajo. Kupcev pa ni bilo, ker je bilo dovolj pijače v vsakem kraju. Le malokomu se je posrečilo najti dobrega odjemalca.

Med temi redkimi je bil tudi Marušnik, ki je našel v neki bolj oddaljeni vasi krčmarja, s katerim sta se pogodila za sodček žganja. Prinesti pa mu ga mora zvečer, ko se bo stemnilo, za kar je imel krčmar pač posebne razloge.

Marušnik je storil, kot mu je bilo naročeno. Pozno nekega večera je napolnil sodček z dišečo tekočino, ga postavil v koš in zadel na hrbet. Pot je bila dolga in breme se mu je zajedalo v rame. Komaj je čakal, da ga je odložil in obrisal debele znojne kaplje.

„Zdaj pa pij in zagrizni.“ Krčmar mu je postregel z večerjo in s pristno kapljico, katero je imel za boljše goste.

Marušnik je jedel in zalival. „Pa še en liter,“ je rekel, ko ga je izpraznil. „Bom jaz plačal.“

Pili so, kar jih je bilo v gostilni na račun ponesnega seljaka. Pivci so prihajali in odhajali; naposled se je spomnil tudi Marušnik, da bo treba odriniti proti domu. Krčmar mu je pomagal zadeti koš s praznim sodčkom. Voščil mu je srečno pot, vedoč, da ga ima že precej pod klobukom.

„Sicer sem nekoliko pijan, ampak še enkrat bolj pa nisem,“ je mrmral odhajaje ter se jezil na kamen, ob katerem se je bil spotaknil neke na robu ceste. Zdaj pa zdaj je zadel ob drevo, togoten, zakaj sadijo drevesa na takih krajih. Hvaležen je bil, da hodi sam in pa da je tema, ker ga nihče ne more opazovati.

„Toda...?“ Možak je obstal in vlekel na ušesa. Ali ni čul za sabo rahle stopinje? Dozdevalo se mu menda ni, kaj šele sanjalo. — „Pa vendar!“ se je ponovno ustavil, zakaj koraki so se ponovili, brž ko se je bil premaknil.

„Nekdo gre za menoj,“ je bil čedalje bolj prepričan. Obrnil se je nazaj, a ni mogel ničesar zaznati. Komaj pa je prestopil, že so se stopinje ponovile.

Mahoma se je iztreznil ter se pobožno prekrizal. Zazeblo ga je po vsem telesu in da bi se ogrel, je pospešil korake. Pa tudi stopinje za njim so se podvojile.

„Nekdo me zasleduje“, je prestrašen ugo-

tovil. „Oropati me hoče, ve, da sem prodal pijačo...“ Napel je vse moči in tekkel, da bi ušel preganjalcu. Tudi dozdevne stopinje so se spremenile v drobno peketanje.

Možak je sopihal kakor meh ter se tresel od groze. Zdaj pa zdaj ga bo nekdo zagrabil za vrat ali udaril po glavi. Pobral mu bo denar, katerega si je tako krvavo prislužil. Vsaj živega naj bi pustil — toliko, da bi še enkrat videl ženo in otroke.

Skrivnostni koraki so ga spremljali prav do doma. Z vso silo je potrkal in obupno poklical ženo.

„France, čemu pa razbijaš?“ ga je vprašala žena plaho skozi okno.

„Odpril“ je zahteval in dostavil: „Vso pot gre nekdo za mano.“

Žena mu je odprla in vzela koš raz hrbet. Tedaj je v praznem sodčku nekaj zaropotalo.

„Vidiš, takole je bilo,“ se je zopet ustrašil. Takoj pa se je opogumil, zakaj na mah mu je bila jasna vsa zadeva. Tisto sumljivo peketanje, ki mu je napravilo toliko groze, je povzročal leseni zamašek. Krčmar ga ni mogel odstraniti drugače, kakor da ga je izbil v sodček.

L.

Izpod peresa naših najmlajših

Približuje se že pomlad in mi smo kar zadovoljni, da lahko hodimo v šolo. Tu pride mo skupaj vsi fantje in dekleta, ki smo iste starosti. Vsi hodimo v en razred in se učimo enakih predmetov. Zunaj je sedaj še kar mrzlo, zato ostajamo med odmori najrajši v razredu. Kmalu pa se bomo pričeli zanimati spet za dvorišče in igrišče.

Med odmorom se igramo, ali se pogovarjamo, kaj bomo popoldan delali, ko bomo prosti. Naloge nimamo veliko, včasih pa je še to preveč. Računamo pa že kar precej. Najhuje je, kadar sem vprašan. Takrat mi dostikrat slaba prede. „Zdaj se bom pa res učil“, sklenem, a navadno ne za dolgo.

Če sem v šoli kregan, ker ne znam, jih tudi doma dobim. Zvečer pa moram takrat zgodaj v posteljo in ne smem gledat, kako se brata igrata. Mama je zelo huda, atek pa krepko udari, če ne ubogam. Danes še nisem bil tepen, pa morda še bom. To sem napisal zato, da se bodo še drugi oglasili in povedali, kako se njim godi.

M i r k o

Marijini čevljevki

Na malem, sončnem gričku je ležal mladi godec Sebastijan. Gosli je položil poleg sebe v travo, sam pa je ogledoval okolico in se veselil prelepega božjega stvarstva.

Vse je dihalo srečo in mir, samo cesta, ki se je vila med polji in gaji, sedaj po ravnem, sedaj spet navkreber, se mu je zdela prašna, siva in neprijazna. Zato je zapustil njen sivi in pusti trak, ki je vodil naprej do mesteca, čigar stolpi in strehe so se že videli na ovinku, in se napotil med dišeče travnike, kjer je cvetelo breževilo raznobarnih cvetk, po katerih so brenčale čebele, poiskal belo brezo in legel v njeno prijetno senco.

Nekaj časa je godec prav sladko spal, a ko ga je sončece le preveč grelo v hrbet, se je zbudil, spet sedel v senco in prišel do zaključka, da mu spanec ni pregнал lakote: nasprotno — če bolj mu je kruh lilo po želodcu. Da bi pregнал misli na jed, je vzel v roke gosli in hotel zaigrati neko novo melodijo, o kateri je že dolgo premišljal, a je do sedaj ni mogel dokončati. Toda jutri, ko bodo ljudje šli v cerkev, jim mora zaigrati novo pesmico, kajti prav gotovo bo s tem zaslužil kak drobiž, da si bo lahko privoščil spet po dolgem času kak priboljšek.

Tako so nekaj časa doneli svečani akordi čez travnike in polja, dokler se mu ni posrečilo sestaviti lepe cerkvene melodije. Ko pa je bila pesmica gotova, jo je še parkrat ponovil, da je ne bi do naslednjega dne pozabil. — A skrbeti je moral tudi za mlade ljudi, ki tako radi plečejo, in zato je vstal in medtem, ko se je sukal v krogu kot pri plesu, je igral same vesele in poskočne, da so se drobni pički brž dvignili iz drevesnih kron kot listje v jeseni.

Ves predpoldan je trajala godčeva generalna vaja. Ko pa mu je sonce le preveč pripekalo na glavo in glad rogovilil po želodcu, je sklenil, da se poda v mestece, kjer so mladi in stari tudi že ob sobotah popoldan radi posedeli po gostilnah in prisluhnili lepi godbi. Po nekaj minutni hoji po razbeljeni in prašni cesti pa mu je že postalo žal, da je šel iz hladne sence in že je mislil svoj počitek do večera podaljšati, pa je pravkar prišel do ovinka in pred njim je ležalo mestece kot na dlani, obrobjeno s cvetočimi vrtovi in zelenimi brajdami.

Na desni od ceste se je dvigal griček imenovan „Grič vislic“, kajti na njem so stale temne, grozo vzbujajoče vislice. Prav ob vnožju pa je bila mala kapelica z lesenim kipom Matere božje, ob kateri se je vsak mimoidoči rad ustavil, vzniki in popotniki, in pomolil, a tudi nesrečnejem, ki so bili obsojeni na smrt, je bilo dovoljeno ob tej kapelici zmoliti zadnji „očenaš“, predno so jih odpeljali k vislicam.

Godec Sebastijan je bil dober in pobožen deček. Zato je sklenil, da tudi on stopi do kapelice in počasti nebeško Gospo, da blagoslovi njegov prihod v mestece. Že je hotel poklekniti na klečalnik, pa mu pride na misel, da bi bila Marija gotovo njegove nove pesmice vesela, zato nasloni brado na gosli in mlo zaigra svojo novo melodijo. Ko konča, pa potoži Kraljici svoje gorje: „Glej, Marija, čeprav je pesmica gotovo lepa in si je tudi ti vesela, vendar mi nič ne pomaga; revež ostane revež vse življenje in tudi jaz bom moral vse dni svojega romanja po zemlji hoditi od vasi do vasi in gosti, da si bom prislužil vsaj kosček vsakdanjega kruha.“

Marija pa stoji pred njim v obliki lepega lesene kipa in molči. Na glavi ima navadno kronico, preko preproste obleke je ogrnjen moder plašč, a njeni čevljevki so iz pravega zlata, katere ji je po stari legendi daroval človek, ki je že stal pod vislicami in ga je le čudovito srečno naključje rešilo.

Prav pobožno je mladi godec molil ob Marijinem kipu; vse težave svojega poklica ji je razložil, na stežaj ji je odprl svoje srce in nižje in nižje sklanjal glavo nad sklenjenimi rokami, kot bi ga premagala bolest in žalost. Pa se je kapelica zablestela v mehki svetlobi, zdelo se je, da je Marijina glavica nagnjena, kot da prav zvesto posluša in da jo je godčeva bolest ganila. Kajti nenadoma je narahlo dvignila desno nogo, jo z ljubko kretnjo narahlo zavih-tela in že je čevljevček zdrnil z noge in padel v godčev klobuček.

Začuden je godec dvignil pogled, ko se je poleg njega nekaj zablestelo. Zdelo se mu je, da mu je Marija prijazno, in kot se mu je zdela, nekoliko nagajivo pokimala. V nemem začudenju je prenehal sredi molitve in celo usta pozabil zapreti. Šele ko se je zavedel, da se je zgodil očitno pravi čudež, da je sedaj rešen skrbi in težav, — je mislil najprej na najglavnejše — da se bo lahko spet do siteda najedel. Brž je zašepetal prisrčni „Bog plačaj“, spravil čevljevček v žep, vzel klobuček v roko in se v diru pognal proti mestecu.

Takoj, ko je prišel skozi mestna vrata, je na desni videl gostilniški vrt, kjer se je gnetlo že veliko ljudi, z miz pa so prihajali nad vse vabljeni vonji pečen in drugih dobrot. Poiskal je še prosto mesto — bilo je ravno pri mizi, kjer so sedeli župnik, župan, občinski svetovalci in par uglednih meščanov in pričakovali gostilničarja. Že čez par trenutkov ga je gostilničar povprašal, kaj želi: sprva ga je sicer nezaupno pogledal, nič kaj mu ni ugajala gostova zaprašena in ponošena suknja, a ko je godec naročil kar cel ducat najzibornejših jedil, se

(Konec na 8. strani)

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

MARK TWAIN:

Znamenita poskočna žaba

(Konec)

In potem, imel je kužka buldoga; na prvi pogled bi menil, da ni vreden niti groša, da ni za kaj drugega, kot da se nemarno potika naokoli in oprezuje, kje bi kaj ukradel. Toda čim si nanj stavil denar, se je nenadoma prelevil v povsem drugačnega psa. Njegova spodnja čeljust je izstopila naprej kot pramec parnika in njegovi zobje so zažareli v takem sijaju, kot da si pogledal v žar peči. Kakršenkoli pes se ga je lahko lotil, lahko se je norčeval iz njega, ga grizel, ga prekopicnil v zraku dva ali trikrat, toda Andrew Jackson – tako je bilo kužku ime – Andrew Jackson si je vse to puščal mirno dopasti, izgledalo je, kot da se je s svojo usodo že kar sprijaznil – medtem pa so stave na nasprotni strani vedno bolj narasčale, tako dolgo, dokler je pač bilo kaj denarja; takrat pa je Andrew Jackson z bliskovitim skokom nenadoma zagrabil nasprotnika za zgib zadnje noge in ga trdno držal; njegov prijem je bil kot iz ledu; ni grizel, razumete, ampak zgolj držal, tako dolgo, da se oni drugi ni vdal, če bi bilo treba, tudi celo leto. S tem psičkom je Smiley dobival denar pri vseh stavah, dokler se ni nekoč spoprijel s psom, ki zadnjih nog ni imel, ker mu jih je bila svojčas odrezala žaga cirkularka.

Ko je zadeva že šla nekaj časa sem in tja in je ves denar že bil zastavljen, ko je Andrew Jackson planil, da izvede svoj priljubljeni prijem, je šele v zadnjem trenutku opazil, kako je bil prevarjen in kako ga je drugi pes, takorekoč, spravil v precep; zgleдалo je, da je presenečen in polotil se ga je obup; niti poskušal ni več zmagati v boju; tako ga je drugi pes grdo zdelal. Pogledal je Smileya, kot da bi mu hotel reči, češ, moje srce je strto in, da pač ni njegova krivda, da mu je postavil za nasprotnika psa, ki ni imel zadnjih nog, na katerih bi mogel izvesti prijem, ki je bilo njegovo najbolj gotovo orožje v boju; odšel je nekoliko vstran, se vlegel in umrl. Bil je dober kužek, ubogi Andrew Jackson, gotovo bi se bil še proslavil, ako bi bil še živ, kajti bil je prave baže in imel je tudi pravega duha v sebi. To lahko jaz rečem, kajti vem, da pravzaprav ni imel nobenih pogojev, da prestane take boje, in jih tudi ne bi prestal, ako ne bi bil obdarjen s posebnimi talenti. Vselej me obide žalost, kadar se spomnim na njegov zadnji boj in kako je končal.

Torej, tisto leto je Smiley imel podgane, petelinčke in mačke in podobne stvarce vsake vrste; tako da se mu niste na noben način mogli izmuzniti, on je že našel kaj, da vas je pripravil do stave. Nekega dne je vlovil žabo in jo vzel s seboj domov; rekel je, da jo namerava vzgojiti; tri mesece ni potem prijel za nobeno delo, ampak je sedel doma na dvorišču in učil žabo skakati. In lahko greste staviti, da jo je zares naučil. Rahlo jo je sunil v zadek in naslednji trenutek ste že videli vršati žabo po zraku kot pustni krof; včasih je preobrnila v zraku kozolec ali pa celo več zaporedoma, ako je bila dobro-odskočila, potem je padla na tla, a vedno je priletela gladko na noge, kot da bi bila mačka. Vztrajno jo je vežbal, tako dobro jo je navadil loviti muhe, da je lahko privezal muho na žebelj v taki daljavi, da jo je žaba mogla opaziti. Smiley je dejal, da žaba potrebuje le vzgoje, pa lahko naredi vse, kar hočete – in jaz mu verjamem. Kajti videl sem, kako je nekoč postavil Daniela Websterja na tla – Dan'l Webster, tako je bilo žabi ime – in zavpil: „Muhe, Dan'l, muhe!“ in še preden bi se vi utegnili zganiti, je Dan'l že planil kvišku in šavsnil muho s pulta, nato pa plosko padel na tla, kot da bi bil kepa blata ter si začel z zadnjo nogo tako ravnodušno praskati glavo, kot da mu niti na misel ne prihaja, da počenja kaj drugega kot vse ostale žabe na svetu. Nikdar še niste videli tako skromne in priproste žabe, kot je bila ta, ki bi povrh imela še takšne talente. In kadar je bilo treba lepo naravnost skakati po ravnih tleh, je mogla preskočiti daljši kos tal kot katerakoli njena sovrstnica. Skakanje po ravnih tleh je bila njena največja spretnost. In kadar je bilo prišlo do tega, je Smiley stavil nanjo kakršnokoli vrsto denarja, do zadnjega beliča. Smiley je bil

calaverskega okraja

strašansko ponosen na svojo žabo in to tudi ne brez razloga, kajti možje, ki so mnogo potovali in že prav povsod bili, so vsi rekli, da je ta žaba prekašala vse žabe, ki so jih kdajkoli videli.

Smiley je imel žival shranjeno v škatli iz pločvine in večkrat je vzel s seboj v mesto na središče, da stavi nanjo. Nekega dne je naletel na nekega možakarja – bil je tujec v našem taborišču – ki je pokazal na škatljo in vprašal:

„Kaj neki utegne biti v tej škatli?“

In Smiley odvrne z narejeno ravnodušnostjo: „Morda je papiga, morda je kanarček, morda pa vendar ni, – veste je le žaba.“

Možakar si jo je začel ogledovati od vseh strani in vprašal: „Zakaj pa je ta žaba dobra?“

„Da,“ odvrne Smiley ravnodušno tjavendan, „zame je že dovolj dobra, namreč za eno stvar, menim, da skoči dalje kot katera koli žaba v calaverskem okraju.“

„Možak je še enkrat vzel škatlo v roke in si jo znova skrbno ogledal od vseh strani, nato pa jo vrnil Smileyu in s poudarjenim premislekom rekel: „Hm, ne razumem, zakaj bi morala prav ta žaba biti boljša od katerekoli druge.“

„Morda tega res ne veste,“ je odvrnil Smiley. „Morda se razumete na žabe ali pa tudi ne. Morda imate izkušnje z njimi, morda ste pa samo amater. Vsekakor jaz imam svoje mnenje in stavim štirideset dolarjev, da ta žaba skoči dalje kot katerakoli druga žaba v calaverskem okraju.“

Možak je primašljeval za trenutek, potem pa je dejal, skoraj z obžalovanjem: „Hm, veste, jaz sem tujec tukaj in težava je samo v tem, da jaz nimam žabe; toda ako bi imel žabo, gotovo bi sprejel vašo stavo.“

Nato odgovori Smiley: „Potem pa je vse v redu, v najlepšem redu – ali primete za trenutek mojo škatlo? Za trenutek skočim ven in vam poskrbim žabo.“ Možakar je vzel škatlo in položil svojih 40 dolarjev poleg Smileyevih; vsedel se je in čakal.

Tako je sedel nekaj časa in predel svoje misli. Čez nekaj časa pa je vzel žabo iz škatle in ji odprl gobec, nato pa vzel kavno žličko in začel žabo pitati s svinčnimi šibrami, veste, tistimi, ki jih rabijo lovci na prepelice. Napolnil jo je prav do čeljusti ter jo nato posadil na tla. Smiley je stekel k močvirju in čofotal po blatu tako dolgo, dokler ni končno ujel neke žabe. Prinesel jo je in jo izročil tujcu. Rekel mu je:

„Sedaj, ako ste nared, postavite jo poleg Dan'la Websterja, tako da bodo sprednje noge obeh v isti vrsti, in jaz bom nato dal znak.“ Nato je štel: „Ena, dve, tri, – skok!“ in vtem sta on in tujec sunila obe žabi v zadek. Nova žaba je veselo odskak-

ljala, toda Dan'l se je samo napel in brezmočno stresel z rameni, podobno kot kak Francoz – toda ni se mogel premakniti; stal je tako trdno na tleh kot kaka cerkev; ni se mogel ganiti, kot da bi bil privezan na sidro. Smiley je bil zelo presenečen in razočaran tudi, toda, razume se, ni imel pojma, kaj je temu krivo.

Tujec je vzel denar in se odpravil na odhod. Ko je bil na vratih, je še s palcem pokazal nazaj na Dan'la in rekel s poudarjeno izzivalnostjo:

„Res mi ne gre v glavo, zakaj bi naj bila ta žaba boljša kot katerakoli druga.“

Smiley je stal sredi sobe in si nekaj časa praskal glavo, nato pa je z dolgim pogledom premeril Daniela na tleh, ter končno spregovoril: „Ne razumem, kaj neki je napotilo žabo, da je odpovedala – pa da se ji ni morda kaj zgodilo, zdi se mi nekam čudno napihnjena. In zgrabil je Daniela za vrat in ga dvignil. Pri tem je vzkliknil: „Kaj, vrag naj vzame moje mačke, če ne tehta vsaj pet funtov!“ Obrnil ga je z glavo navzdol in stresel iz njega vsaj za dve pr-

gišči šiber. In da ste ga videli, kakšen je bil potem; gotovo še nisem nikdar videl bolj besnega človeka, del je žabo na tla in stekel za tujcem, toda ni ga več ujel.“

(V tem je Simon Wheeler zaslišal, da nekdo kliče njegovo ime z vrta pred hišo; in vstal je, da vidi kaj hočejo od njega.)

Ko je odhajal se je obrnil proti meni in dejal: „Kar sedite, kjer ste, tujec, in odpočijte se, jaz se bom takoj vrnil.“

Toda, če dovolite, ni se mi zdelo, da bi mi nadaljevanje zgodbe o podjetnem potepuhu Jimu Smileyu moglo nuditi kaj prida novic o častitem gospodu Leonidu W. Smileyu, zato sem vstal, da odidem.

Na vratih sem srečal priljudnega Wheelerja, ki se je že vračal; znova se me je oprijel ter začel:

„Veste, tisto leto je Wheeler imel žolto kravo z enim samim očesom, bila je tudi brez repa, no namesto repa je imela kratak štrclj, podoben banani, in ...“

Toda, ker mi je manjkalo časa in volje, nisem čakal, da zvem kaj več o pohabljeni kravi, ampak sem se poslovil.

Kako ie bilo v minulih časih na Radišah

(Po zapiskih L. P. priredil *)

Razni ljudje

Prvi član Mohorjeve družbe na Radišah

V seznamu članov „Mohorjevega društva“ za leto 1854 je zapisan tudi Janez Drobunuk, kmet. Bil je mož krepke postave in si je s trgovanjem z žitom pridobil lepo premoženje. Po rodu pa je bil iz Drobiva v vasi Haba v medgorski fari, kjer se je rodil leta 1818. Tam je živel njegov oče Blaž, ki je imel pet sinov. Vsakemu izmed njih je bil kupil lepo kmetijo, iz česar je sklepali, da so tudi pred letom 1848 bili ponekod po naših krajih imoviti kmetje. Tako je Janezu kupil Pridovnikovo posestvo na Radišah, nekako med leti 1841 ali 1842. Janez Drobunuk je dolga leta bil cerkveni ključar in pozneje izvoljen tudi za župana, kot smo že poročali.

Bil je član „Mohorjevega društva“ od prvega leta njegovega obstoja naprej in v njegovi hiši se je sčasoma nabrala lepa zalog slovenskih knjig. Poleg mohorjevčev tudi druge nabožne in kasneje celo posvetne knjige iz različnih tiskarn, med drugim tudi iz Leonove tiskarne v Celovcu, ki je takrat tiskala tudi slovenske knjige.

Bil je tudi strasten lovec in je po letu 1848 menda on ustrelil zadnjega jelena na Radišah.

Kakor je bil priden pri delu, je tudi skrbno pazil na sadove svojega truda. Ogrožale so mu ga roparske živali, pa tudi nepošteni ljudje.

Neko noč je s puško v roki na skednju prežal na lisico. Nenadoma pa je opazil, kako je nek tat, ki je bil v njegovi odstotnosti se splazil v hišo, nesel iz nje velik sveženj obleke, ki jo je bil nakradel. Janez Drobunuk je pomeril s puško in ustrelil, na-

kar se je ropar zvrnil po tleh. Še s kadečo puško v roki steče proti njemu, da vidi ali je mrtev. V tem pa pride iz hiše drugi ropar, ki je bil praznih rok. Drobunuk skoči za njim, toda zmikav je bil hitrejši. Enocervna puška pa je bila prazna, zato ni mogel streljati. Tako mu je utekel v temi. – Ko pride Drobunuk nazaj k hiši, pa tudi prvega tatu ni bilo več, kajti verjetno ga je prvi strel samo lahko ranil ali pa se je ob poku puške celo samo potuhnil po tleh, računajoč na to, da ima še tovariša, ki bo zval bil čuječega kmeta od njega.

Prešerni fantje

Mladina je že nekdam bila prešerna, tako da so štari majali z glavo, kako neki bo ta svet končal, če bo šlo tako naprej. Gre, kakor pač gre. Nekoč se je skupina razposajenih fantov vzela na piko star par zakoncev, ki sta živela pri „Kajžlarju“ v Rutah. Mož je bil grbast, žena je pa bila pridna šivilja, otrok pa nista imela. Kajža, v kateri sta živela, je bila že zelo stara, zidovi so bili močno nagnjeni in v stenah so zija- le velike razpoke. Skupina krepkih fantov se je v neki poletni noči zbrala pri kajži, z rameni so se uprli v zid in ga podrli.

Nato so odšli k bližnjemu kmetu Šuberniku in tam sedli pod neko staro jablano, katere deblo je močno na stran viselo. Ko je Drobunuk, pd. Pridovnik, zvedel za dejanje objestnih fantov, je prišel k Šuberniku, zlezal na krivo jablano ter začel nato očitati njihovo dejanje, ali kot pravi ljudsko izročilo „predhati“. Med govorjenjem se je precej razvnel. Naenkrat se je staro drevo pod njegovo težo podrlo in Pridovnik je (Nadaljevanje na 8. strani)

pesek. Težki valjarji so se kot želve premikali gor in dol ter drobili kamenje pod seboj. Ljudje so služili, a tudi zapravljali. Največ zaslužka so pa imeli vozniki. Res, da je bilo treba „mazati“ polirja in gladiti Ludvika, a vse to je bila malenkost. Pri Gregorju se je denar še najbolje izkazal. Dva para konj, priden gospodar in pripraven hlapec, doma pa še varčna žena. Hišo so predelali. Iz kuhinje se je umaknilo staro ognjišče. Zanj se je še najbolj potegoval Gregor. Na tem ognjišču, obrobjenem z gladkim kraškim kamnom, so rastle rodovi. V zimskih večerih je sedela okrog zglavnika družina. Burja je tulila v kaminu in porivala dim pod sajasto napo, kjer so na pollicah v urejeni vrsti ležali lonci. Ob ognju pa je bilo prijetno gorko. Zidarji so podrli ognjišče in napo. Zazidali so kamin in v kotu postavili velik štedilnik. Sprva se Gregor kar ni mogel navaditi na novo kuhinjo. „Nič ni vse skupaj,“ je rentočil, „zdaj so mi še ogenj zaprli!“ Ženskam je bilo pa kar všeč: svetla in snažna kuhinja, kamor so brez skrbi obesile prebarvan sklednik in bleščeče bakrene pokrivače s korci. Iz velike veže so izruvali gladke kraške skrili in tla zalili s cementom. Tudi zgornje suhote so predelali in celo prostorni kašči niso prizanesli.

(Se nadaljuje)

F. GRIVŠKI:

12

Vozniki POVEST

Pa se je hipoma zresnil in previdno pripovedoval o svojem življenju. Iznikal se je vprašanju o družini. Da je doma v bližnji vasi, je povedal, da je preživel mladost pri stricu župniku v gorah, da je študiral v mestu dve leti, dokler ni stric umrl. O materi ni govoril. Teta ga je vzela k sebi, svojih je imela šest, on pa je služil pri njej za pastirja in hlapca, dokler ni teta umrla. Potem je taval okrog in iskal dela. Vajen je kmečkemu delu in nič drugega si ne želi kakor dobrega gospodarja, kateremu bo zvesto služil. „Svojih pa nimate nobenega?“ je zastavila mati.

„Nobenega,“ je žalostno končal, „sam sem na svetu kakor štor v gmajni! Samo Bog je moje upanje in dobri ljudje.“

Mater je ganila beseda Bog, Tilko pa dobri ljudje. Veren mora biti, je mislila prva, dobro srce ima, je sklepala druga. Postregli sta mu z malico in kar dobro jima je bilo, ko je obračal seno, kakor bi veter pihal. Po kosilu je odnašal na velikih vilah in zlagal seno v ograbke. Prav nič vsiljiv ni bil, kar je posebno ugajalo materi. Pod večer je zložil ograbke v lonce tako mojstrsko, da sta se obe čudili.

Še preden se je vrnil Gregor, je došli napojil živino, sedel na klop pod latnik in zaigral na orglice. V klancu so se zaslišali klci, pomešani z ropotanjem vozov. Gospodar se je vračal domov. Ko so se voli ustavili na dvorišču, je stopil pred voz junaški fant.

„Dober večer!“ je pozdravil.

„Bog ga daj!“ je začudeno zategnil Gregor. „Kaj pa ti?“

„Za hlapca bi bil rad!“ je odgovoril.

„Kar pokaži, kaj znaš!“

Urno je stopil pred konje, odvezal komete, razpregel in konja pognal v hlev.

„Pri steni ju priveži!“ je zadovoljno velel Gregor.

Fant se je vrnil iz hleva, prijel za oje in porinil voz kod kolnico.

„Bo!“ je ugotovil Gregor. „Še ženske bom vprašal!“ Mati je povedala, kako in kaj ter pristavila, da fant ni napačen. Tilka pa je govorila bolj z očmi kakor z besedami.

Gregor je sklenil, da ga vzame. „Na preizkušnji boš par tednov, potem bova udarila v roke!“

„Mislim, da se že nocoj lahko domeniva,“ je dejal novi hlapec. „Če ne bom za vas, me pa spodite!“ Začasno so mu postlali v hlevu. Zjutraj je že vozil z Gregorjem.

Cesta je rasla. Voz za vozom je dovažal kamenje, za kamenjem gramoz, na vrh pa

Marijini čevljički

(Nadaljevanje s 6. strani)

mu je obraz razlezel v najprijaznejše gube, saj je videl, da bo zaslužek obilen. Ko pa je gost nazadnje naročil tudi najdražja vina, se mu je zdelo le preveč razkošno in zato ga je potihem vprašal: „Bo mogel gospod toliko plačati?“ Sebastijan pa ga je samo pomilovalno pogledal in potegnil iz žepa zlat čevljiček ter ga s ponosom zavijtel po zraku, češ, glej, kako bogat sem!

A že je planil župnik s stola in pričel klicati: „Marijin čevljiček!“ In vsi ostali so grmeli vmes: „O ti seme! Ti satanska pečenka! Ukradel ga je!“

In že so ga zgrabile brezštevne trde pesti za ovrtnik, za roke, za suknjo in ga vlekle iz vrta, skozi ulice, vse do mestnega sodišča, čeprav se je branil in tolkel z godalom okrog sebe. Za njim in njegovimi spremljevalci pa se je vsula vsa družba iz gostilniškega vrta, sredi katerega je ostal sam gostilničar, a ne kot zmagovalec, kajti prav nikdo ni bil poravnal svojega računa.

Ubogí Sebastijan pa ni vedel, kje se ga drži glava. Vsi so ga tepli in suvali, čeprav je vneto zatrjeval, da ga ni ukradel, ampak da mu je Mati božja čevljiček podarila. Namesto da bi mu verjeli, so ga začeli bolj pretepati, češ kako se drzne tako nesramno lagati. Pa so že nekateri pritekli od kapele, kamor so hoteli gledat in klicali: „Resnično, ukradel je Marijin čevlj. Marija ima samo levi čevljiček, desni pa manjka.“

Sedaj ni bilo nobenega dvoma, vsi so bili sveto prepričani, da je mladi godec tat.

Sicer je bila nedelja, a niti čez noč niso hoteli pustiti mladega hudodelca pri življenju, ampak so brž izrekli sodbo in dve uri pozneje, odkar je tako vesel hitel v mestece, se je spet vračal iz njega, na sredi med župnikom in rabljem. Za njimi pa je hitela vsa množica. Ko so prišli do kapelice, je bila tudi tam zbrana že velika množica ljudi, ki so gledali Marijino boso nožico in drugi čevlj, ki se je svetil na levi nogi. Veleli so godcu, naj poklekne in zmoli zadujo molitev. Ta pa je prosil, naj mu dovolijo zaigrati tisto lepo novo pesmico, ki jo je zjutraj s takim zaupanjem zaigral Materi božji. Ker se je tudi sodnikom in občinskim možem mladi godec smilil, da bo moral tako mlad umreti, tako nečastne smrti, so mu to res dovolili. Dečko je vzel gosli iz škatic, nastavljal lok in spet igral Mariji svojo melodijo.

Že pri prvih tonih se je vse ljudstvo zgnetlo v krogu okrog mladega goslača, katerega je rabelj v škrlatno-rdečem plašču držal za ovrtnik, da mu morda ne bi skušal pobegniti. Čim bolj svečana je

postala godba, tem večja tišina je nastala med poslušalci. Pa se je zdelo župniku, da je Marija gnila z nogo. Ko pa je izzvenel zadnji ton in je rabelj že hotel odpeljati dečka proti vislicam, je Marija pred vsemi zbranimi dvignila levo nogo, jo zavijtel in vrgla svoj drugi čevljiček godcu pred noge. Vsi, ljudstvo, župnik, rabelj, občinski svetovalci, so padli na kolena, — na „Grič vislic“ ni mislil nihče več.

To vam je bil vesel spreved nazaj v mesto. Samo, da je sedaj prvi stopical mladi godec z violino pod brado, a ljudstvo je bilo v vriskalo in hvalilo dobrega Sebastijana, še bolj pa dobrotno Mater, tolažnico žalostnih in ubogih.

Kako je bilo v minulih časih na Radišah

(Nadaljevanje s 7 strani)

padel na spodaj sedeče fante, ki jim njegovi nauki itak niso preveč k srcu šli.

Šivilja „kajžlarca“ je drugi dan naznanila fante na graščini v Grabštanju in prišel je birič Vicovnik iz Rut ter je vseh 12 fantov, ki so pri podiranju bajte sodelovali, in še oženjenega šubernika odpeljal v Grabštanj. Tam so nekaj dni sedeli v grajski ječi in delali pokoro za svoje dejanje.

Grbasti kajžar pa je bil tudi priložnostni pesnik in se je nato v rimani besedi ponorčeval iz dvanajstih „junakov“ takole:

Vicovnik in kajžlarca
sta zaprla dvanajst pubou
in oženjenega šubernika,
ki pravi, da č'i k juckou,
da č'i biu zrav'n,
da je koj cu gledau tam
k' so pub' s hrbiti potisnili
mir (zid, op. ur.) vstran,
šubernik, pomahi s' sam.

Pa tudi Pridovnika si je „sposodil“, vendar na nekoliko bolj obziren način:

Iz Verovc je bil adn,
da ga v'n ne povijm
je na jabolko zliezu,
tam predhat začeu,
da vkule šlo ž njim.

Vsi državljani so principi

Ameriški bogatin Russel Arundel je l. 1949 kupil majhen, zapuščen otok v Tihem oceanu, kjer je za prijatelje postavil čedno vilo. Tu so se zbirali k norčijam in veselicam. Nekega dne so se pa domislili ter oklicali otočič za svobodno in neodvisno državo pod žezlom kralja Russela I. Glavna točka ustave je, da so vsi državljani principi in da vsak princ podložnik lahko počenja, kar hoče. Začeli so kovati tudi lasten denar in tiskati znamke z napisom: „Velja za večnost in še en dan zraven“.

Država Baldonia je odprla tudi svoj konzulat v Washingtonu. O veselih Baldoncih je pisalo nemško in celo sovjetsko časopisje.

Vse skupaj dela seveda vtis pustne burke razvajenih in sitnih milijonarjev, ki ne vedo več, kaj bi počeli.

Geniji spomina . . .

Ko je pred nekaj leti umrl 83-letni Italijan Inaudi, je svet izgubil bliskovitega računarja, ki je lahko tekmoval s tremi računskimi stroji hkrati. Pri tem pa je bil zmožen zapomniti si samo številke, nikakor pa se ni mogel naučiti na pamet ene same strani iz knjige.

Ljudi z neverjetnim spominom so poznali v vseh časih. Spomin sedanjega človeka je slaboten in le težko si predstavljamo, da so nekoč znali na pamet in brez napake cele knjige. Pred iznajdbo pisave so bili možgani mnogih duševnih delavcev tako izurjeni, da so znali na pamet celega Homerja ali pa, da so zdeklamirali na desetine tisoč verzov starih pesnitev, kajti največja dela svetovne literature bi bila pozabljena, če ne bi bilo takih genijev spomina. Filozof Seneca, svetovalec cesarja Nerona, pripoveduje, da je znal ponoviti po enkratnem branju dva tisoč verzov. Bistri Skaliger se je naučil v štirih mesecih na pamet vse grške pesnike. Tudi sure iz korana, finske rapsodije, neskončne sage Indijancev in junaške germanske pesnitve so se ohranile zgolj po spominu.

Nekateri vojskovodje so imeli neverjeten spomin za obraze. O Cezarju in Scipionu Afrikancu pripovedujejo, da sta poznala osebno vse vojake v svojih vojskah. Tudi Napoleon je bil ponosen, da je čez leta poznal po imenu vsakega vojaka, ki mu je bil kdaj koli predstavljen kot dober bojevnik.

Ljudje, ki dojemajo z enim samim pogledom cele strani v knjigah in potem nosijo v svojem spominu optični vtis celih knjig in knjižnic, imenujemo genije branja. Njihovi možgani so kot neizčrpna fotografska plošča, ki pri enkratni osvetlitvi fiksira cela dela. Tak optični genij je bil orientalist Goldziher, ki je v svojem možganskem arhivu hranil cela dela in vedel celo za tiskovne napake v njih. Amerikanec Frenk Huxley si je zapomnil vsako besedo iz knjig, ki jih je prebral. Če je na primer kdo hotel zvedeti za določen izraz, ki ga je uporabljal na primer Tukidid, mu je bilo

treba povedati samo številko strani in točno mesto, kje se je nahajal.

Razred zase so jezikovni geniji. Kardinal Mezzofanti je gladko govoril 30 jezikov, 70 drugih pa je znal dobro in povrhu še celo vrsto narečij. Najtežjih jezikov se je naučil v štirih mesecih. Skoraj enakovreden mu je bil nemški diplomat Krebs, ki je znal 100 jezikov in narečij. Največji jezikovni genij vseh časov pa je bil vsekakor jezikoslovec Ludvig Harald Schütz, ki je govoril gladko 200 jezikov.

Matematično čudo pa je bil neki Rückle, ki je imel hitrejši možgane od vseh tedanjih računskih strojev. Brez napake je znal ponoviti 500 števil, ki so mu jih prebrali samo enkrat.

Teloh

Kdo mladosten je, kot ti,
moj teloh!

Zemlja še je v zimskem spanju
in čebelca dremlje v panju,
v led so misli zakovane,
poti k cvetju nam neznane.

Toplo pa srce je tvoje,
da prebil si led in zimo,
tožni dnevi grejo mimo
tvoje domačije.

Vsem se z belo rožo smeješ,
ko se skrivamo pred mrazom.

Ti s smejočim nas obrazom,
s toplo mislijo ogreješ,
da pomlad je blizu.

Teloh, ti junak mladosti
bodi naš simbol bogati!

Da še mi bi mogli
z vso toploto src
ledine prekopati!

Milka Hartman

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 10. 3.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo. PONEDELJEK, 11. 3.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. Za našo vas: O čemer neradi govorimo. 18.45 Ko ptičica sem pevala . . . — TOREK, 12. 3.: 14.00 Poročila, objave. Zbori pojejo. — SREDA, 13. 3.: 14.00 Poročila, objave. — „...da ti duša prekipeva“. 18.45 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 14. 3.: 14.00 Poročila, objave. — Narodne pesmi v priredbi. — PETEK, 15. 3.: 14.00 Poročila, objave. — Trdi orehi — uganke za staro in mlado. 18.45 Samospevi. — SOBOTA, 16. 3.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. 18.10 Po dolinah in planinah naša pesem se glasi. — NEDELJA, 17. 3.: 7.20 Duhovni nagovor. 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

Pozor: Oddaja: „...da ti duša prekipeva“ na sporedu 13. 3. in ne kot pomotoma prvotno navedeno 6. 3. 57.

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 Š (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

Samo kratko časa še traja
poceni razprodaja
Zato ne zamudite ugodne
prilike in zglasite se čimprej
pri

L. MAURER

CELOVEC-KLAGENFURT
Alter Platz 35

POROKA

Za vsako nevesto primerne
okraske za glavo, novosti v
nevestinih pajčolanah, mirte,
za camarje, velika izbira
v strokovni trgovini „PRIN-
ZESS“, Klagenfurt, Alter
Platz 34.

Črke za portal pri Jenoch,
Tudi Neon-razsvetljava,
Klagenfurt, Herrngasse 14

Oglašuj
v našem listu!

Ihm geht der Hut hoch

wenn er sieht, wie sein Konkurrent
immer wieder in unserem Blatte
inseriert und sein Geschäft größer
und größer wird. Jetzt hat er aber
genug. Noch heute wird er unseren
Anzeigen-Vertreter kommen lassen
und mit ihm einen wirkungsvollen
Inseratentext besprechen.

URADNA OBJAVA

BLONDVIEHZUCHTVERBAND KÄRNTEN —
STEIERMARK

sporoča:

RAZPRODAJA SVETLEGA GOVEDA

79. dražba plemenske živine Zveze svetlosivega
goveda za Koroško in Štajersko v št. Vidu ob Glini,
Tierzuchtthalle se vrši v petek, dne 15. marca z za-
četkom ob 9.30 uri. Razdelitev po vrednostnih raz-
redih na predan ob 13. ure naprej. K prigonu
pride približno 70 bikov in 60 bregih krav in telet.
Vse živali so pregledane in zdrave, brez tuberku-
loze in bacila Bang.

Advokat

dr. Miler Ferdinand
in zagovornik v kazenskih za-
devah.

Pisarna:
Celovec, Bahnhofstr. 8-II. levo

ŠE V GROBU NI IMEL MIRU

V Panami je italijanska izseljenska družina Rossi zaprosila pri oblasti, da bi smela izkopati iz groba svojega sorodnika Gina, češ, da je teden pred smrtjo igral pri nogometni loteriji in zadel dobiček, listek pa vtaknil v žep telovnika in bil z njim vred pokopan.

Ko staviš na nogomet, pazi torej, kam staviš listek, če nočeš, da te zaradi njega sorodniki še v grobu ne bodo nadlegovali.

TRGOVSKA

Prodajalka zelenjave na debelo toži možu, da tehta že spet 80 kil. „Kje pa si se tehtala“, jo vpraša njen mož, nakar mu žena odgovori, da na tehtnici njihove štacune. „No potem“, jo pomiluje mož, „pa ne tehtaš več kakor 75 kil!“

JECLJAL JE

Neki oženjen mož je utonil. Ker ga je voda že odnesla nekam drugam, ga ljudje niso spoznali. Naenkrat se javi pri domači sodniji neka žena in pripoveduje, da njenega moža že par dni ni domov in da se boji, da bi javljeni utopljenec ne bil njen mož. Sodnik jo vpraša, po katerih posebnih znakih bi ga lahko spoznala, pa reče žena: „Dro, dro, on je namreč jecljal!“